Контрольный экземпляр

Масс а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 6 ИЮНЬ, 1987 ШУ. ★ № 68 (7414). ★ Мах 3 кеп.

ХIара денна—хьинаре къахьегам!

Халонаш эшаеш

— Цхьаккха лазар а ца хулийташ, дика хьувкъам кхебе а из шиш ханнахьа чуберзабе а низ болаш да тхо тахан, — аьлар «Назрановский» совхоза № 3 йолча бригада бригадира Оздоев Ювназа. Из тешам тхона подрядо, хIаьта цун тIеххьа юкъеяьккхача чекови системо беннаб.

Районерча бригадашта юкъе хьалха йолаш чакхдаьхар цу бригадо укх шера гота балхаш. Пхи бIаь гектара тIа дIайийр ялата лаьрхIа хьажкIаш. Уж кхееш ши звено я бригаде — Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета депутата Ужахов Мувсан къаьнача механизатора Торшхоев Махьмад-Сален яраш. Цар денна дош — хIара гектара тIара 80 центнер фуалъяльха хьажкIаш чуэца. Иззал хьувкъам кхебе атта дац. ХIана аьлча лаьттан участкаш йоккхий я цар — хIаране 250 гектар.

ХIаьта а шоай низ бовзаш а шоай лаьттан хьал ховш а ба уж. Укх шера дукха органически а минеральни а удобренеш тийсай цу тIа.

ЧIоагIа накъабаргба звеношта хьажкIаш дIае йолалуча деношка шоай кулгалхоша Кабардино-Балкаре бихьа хинна никъ а. Уж хилар мехка цIи хезача хьажкIаш лелаераш болча. Хьежар селла доккхий хьувкъамаш кхеде цар вIаштIехьа мишта доал.

Лоацца аьлча, шаккхе звено шоайла яхье яьнна а цаI шоллагIчоа тIехьа ца йиса лаьрхIа къахьегаш а я укх деношка. ХьажкIаша зIирг техад. Зене йолча садоахкача хIамашта, лазарашта духьала молхаш етташ ба уж хIанз. Вертолет кхест кхай тIа гIолла молхаш етташ.

Шоай гIулакх дика ховш, довзаш, балхах дог лазаш ба цу бригаде къахьегараш. Масала «К-700» яхача трактора тIа болх беш укх массехк шера хьавоагIа Сукиев Тухан, «ДТ-75» яхача тракторага са ца лоIийташ хьавоагIа Цунтольгов Шукурби, кхыбараш. Цацца лайсача санна цамцадаьккхе, тоадий кийчду цар лаьтта. Лоацца аьлча, барттайна шоай де дезар ховш нах ба цу бригаде болх бераш.

...Машинаца гобаьккхар оаха цу бригада кхашка гIолла. БIаь совгIа гектар дIалацай укхаза рапсо. Дика хьийкъай из. Хьайбаша дика юъ из. Шура лу иштта. ТIеххоачашъяьй совхозо шура дIаялара биъ бетта план. Дулха яр а тIеххоачашъяьй. ХIаьта а дукха ха йоацаш баьннача мохо дикка зе даьд лаьтташта. Дукха моттигаш я кIа юха дIаде дезаш. Из болх а дIаболабаьб бригаде. ХIанз из бахьан дIаболабаь шоллагIа къовсам цхьа лер йоацаш бусаргбац.

М. ЗАНГИЕВ.

● ДОАКЪАР—ДУКХА А ДИКА А

ДИ-БИЙСА ЦА КЪОВСАШ

Ах шера пачхаьалкхенга 1625 тонн шура йохка езаш ба Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза хьайбаш леладераш. Цхьабакъда, цар из дой тамаш я. ХIана аьлча, пхе бетта ехкар 1170 тонн мара яц. ХIанз хIара дийнахьа 12 тонн дIател. ЛаьрхIача гуш да дIахо йодача хана шура кхы а тIа ца кхетийте, ах шера планах пачхаьалкхенга йохка ца луш 95 тонн гаргга шура юсаргйолга.

— Бокхха ба тха хьайбай боахам, — йоах колхоза керттерча зоотехника П. Глебова. — Кхыдола хьайбаш ца лаьрхIача 4705 бежан да. Царех 1551 — бетташ бола етт. Уж Iангара дахара соахка бархI эзар тонн мара силос йолланзар. Цунах дукхагIъяр къонача хьайбашта юайир. ХIаьта февраль бутт юкъекхаьчача денз доахан кIезиг-дукха хьаьндаь ча мара ца луш кхаьбар. ТIаккха мичара хургья шура? ХIаьта а моша доакъар тела доладаьчул тIехьагIа шура тIаккхета йолаеннай. КIира хьалха йохкаш хиннар 11 тонн гаргга мара яцар.

Бакълув Глебов. Цунна тешал деш яр колхоза экономисташа тхона енна даннеш. ХIаьта соахкара кхоачамбоацар кхы нийслургдоацаш укх шера кийчъе лаьрхIад 15 эзар тонн силос, 2 эзар тонн йол. Цар дикал алсамъяьккхара чотагIа Iангара доаккхача хIара хьайбана 21 центнерал кIезигагIа йоацаш доакъара единица хилийта дага ба колхозхой.

247 гектара тIа люцерна я цу боахаме. Мошача доакъаран сенаж йолларан тIатеIIа чуэцаш я из хIанз. Къаьстта дика къахьег цунах сенаж йоллача шоллагIча бригадо.

«Е-281» марках йолча косилкаца Белов Виктора касарех Iойнлла люцерна маьлхаръяхача Ткачев Михаила, Дутов Михаила хьагулъю волокушащцен механически йолхьнингацен. Шин тракторцен ялх автомашинацен сенаж йоллача дIаккхуьь люцерна.

— Коллективни подрядагIа къахьегаш я из бригада, — дувц Глебов Павла. — Дийнахьа цаI-ах норма ца еш цхьаккха а вац царна юкъе.

Къахьегарга хьежка да хьокхамаш а. Шин дийнахьа 423 тонн сенаж кийчъяьй цар.

— Соахка дийнахьа 80 тонн гаргга мара буц чуйолла карагIдалацар, кIоагашка, — йоах Глебова.

ХIанзара темпаш кхы лох ца еш къахьеге, доакъар Iалашдара дагалаьцар чакхдаккха а кхы дукхагIа кийчде а царна карагIдаргхиларах шеко яц. ХIаьта люцерна укх шера дIазза хьакха лаьрхIад. Духхьашха люцерна хьекха мукъадаьннача кхашка минеральни удобренеш а тайса хий дулл. Из дергда буц массаза хьокха.

— Пачхаьалкхенга шура йохкара ах шера план кхоачашъе нагахьа санна вIаштIехь ца доале а, укх пятилетка хьалхарча шин шера яр Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа е тха хьайбаш леладерашта карагIдаргхиларах са шеко яц, — аьлар П. Глебова.

М. ХАМАТХАНОВ.

СУРТА ТIА: сенаж йоллача доакъар дIаккхухьаш латт.

В. НИКОЛАЕВА сурт.

Хьайбаш меца хургдац

Назрановски района «Экажевский» совхозе укх шера планагIа ялх эзар тонн силос, шиъ-ах эзар тонн ча, 822 тонн йол Iалашъе еза. Из болх бе безаш я Бекмурзиев Беслана кулгалду бригада. Цун коллектива къахьегам подрядагIа вIаштIехьбаьккхаб.

Укх деношка рапсах силос йолла йолаьй цу бригада механизатораша. Рапс хьокхаш Мартазанов Руслан ва. ХIара дийнахьара балха норма 150—160 процент кхоачашъю цо. Иштта овсаре къахьег чуийца моша доакъар кхай тIара силос йоллача дIакхухьача Бацаев Микаила, Талдиев ИбрахIима, кхычар. Руслана хьекхар дIаяхьа уж кхоа ца беш моттиг нийслац.

ХьатIадена доакъар кIоагага чу дIанийсдеш, из IотеIадеш ба трактористаш Битаев Таймуразн, Арчаков Мовлатгирин.

Силос дика хилийтара эшар деш АлдиевгIар дан воIн — Iийсан Бахьаудини ба. Силоса чуйоллача баьцах тух, карбомид, доакъар хьаьндеш йола кхы минеральни хIамаш етт цар.

Чуелла яьнначул тIехьагIа акт а оттаяь силос Бекмурзиев Беслана бригадо ферма фуражирага Евлоев Баматгирега, дIалургйолаш я. Цо баьча балхах совхозо ахча лургдолаш чек язъергья бригадана. ХIаьта доагIаргдола ахча керттерча даькъе доакъар дика хиларах тийша хургдолга ховш, цу гIулакха къаьстта а йоакхо ю.

ХIара гектара тIара ма хулла дукхагIа, дикагIа доакъар даккхара хадданза йоакхо ю, рапс хьокхаш воаллача Руслана. Эггара лакхагIа 3—4 сантиметр мара яц рапс хьекхачул тIехьагIа юхейиса юхкаш.

ТIанк аьнна йоттац шоай лафеташ кхай тIара моша доакъар дIакхухьаш болча механизатораша. Новкъа из Iолега тарлу. Лоацца аьлча, хIара болхлочун бехктокхам геттара чIоагIа айбаьб подряд юкъейоалаяро.

— Укх шера хIара хьайбана лаьрхIа 21 центнер доакъара единица Iалашъе декхар оттадаьд шоашта хьалхашка Бекмурзиев Беслана кулгалдеча бригада, — йоах совхоза партийни организаце секретара Тумгоев Махьмада. — ЛаьрхIар кхоачашдара таронаш а я. Масала, кхо бIаь гектара тIа доакъара лаьрхIа дIайийна хьажкIаш, 110 — рожаца цхьана кев, ялх бIаь гектара тIа тайп-тайпара баьцаш, 70 гектара тIа доакъара свеклаш я кхееш. Цул совгIа, ка бола ялат чуийцачул тIехьагIа дIаоврггйолча культурай чотагIа гуйре чакхъяллалца хьайбашта моша доакъар лоаттаде декхар оттадаьд шоашта хьалхашка цу бригадерча болхлоша.

Х. МАГОМЕТОВ.

Яхьа дневник

★

ЛаьрхIар кхоачашду

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера дика болх бу Вознесеновски газобензинови завода коллективо. Цудухьа хIара бетта плани Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIей сийна тIанйца доккхий социалистически декхараши дикка тIеххоачашдеш хьайоагIа из. Дерригача технико-экономически хьокхамий пхе бетта план кхоачашъярах ханал дукха хьалха рапорт делар предприяте болхлоша. Пачхаьалкхен планал совгIа маьхальяьккхай 140 эзар сом мах бола продукци, доагIачул дукхагIа арахийцад 1345 тонн стабильни доаца бензин. ХIаьта бензин дIакъоастадаь йола газ яккхара пхе бетта задани 122,2 процент кхоачаш а я, планал совгIа из яьккхай йиъ миллиони 800 эзари кубически метр. Уж толамаш кхы а дикагIа хулийташ къахьег цар укх бетта а.

Производства эффективность лакхъяра тIагIертта къовсам доаттабеча завода болхлоша бизза пайда ийбу шоай кхоачамех. Къахьегама овсарле планал 31,5 процент тIеххоачашъяьй. Цудухьа къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа хьаьй цар планал совгIа ара мел хийца продукци.

Деша дай бац

Укх пятилетка хьалхарча шин шера план Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш кхоачашъяра доккхий декхараш тIанйцад Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо. Чакхбаьннаб укх юбилейни шера хьалхара пхи бутт. Долче, мишта кхоачашду цо ше денна дош? Цу юкъа баьча балха итогаша хьахьокхачох тIанйцача декхарий цхьаккха пункт кхоачаш ца ярал совгIа, ер шу доладелча денз пачхаьалкхен план а кхоачаш ца еш, хадданза дукха декхар тIадусаш я завода коллектив. Цудухьа дIабахача пхе бетта цо ара ца хецаш йисар дукха продукци. Ший потребителашта продукцена поставкаш яра договорни декхараш а гаьнна кхоачашдац. Царга дIа ца кхоачаш йисай йиъ миллион совгIа сом мах бола продукци. Эсала да кхы мел дола технико - экономически хьокхамаш а.

Завода коллективо болх бара дола керттера бахьан да цо ший производственни мощностех лерттIа пайда ца ийбелга, материально - технически Iалашо яра гIулакх, болхлой къахьегами царна юкъера социалистически яхь боаггIача боарамагIа вIаштIехьа ца яккхар.

Предприятерча установкех нагахьа коллектив яц тIанйцача декхарех меттел пачхьалкхен планах а лоархIаеш. ХIаьта цехашта юкъе къаьстта во болх а беш данм тIехьаюсаш хьайоагIарех я Зимин Владимир Викторович, Резникова Татьяна Павловна, Полинчук Александр Михайлович керте латтача кхаь цеха коллективаш. ДIабахача пхе бетта царна эггара дукхагIа тIадисад пачхаьалкхен декхар.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ОБРАЗОВАНЕ БОЛХЛОШТА «РСФСР ШКОЛА ЗАСЛУЖЕННИ ХЬЕХАРХО» ЯХА СИИЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Дешархой Iомабеш а царна коммунистически кхетам луш а дика гIулакхаш карагIдувларах а дуккхача шерашка хьаьнала къахьегарах а «РСФСР школа заслуженни хьехархо» сийлен цIи лойла:

Аушева Елизавета Бадуловнана — город Назранерча № 3 йолча юкъерча общеобразовательни школа хьехархочоа.

Ахмадов Бухади Ахмадовича — Шалински района Майртупски юкъерча общеобразовательни школа хьехархочоа.

Бочарова Юлия Сергеевнана — город Грознерча № 30 йолча юкъерча общеобразовательни школа хьехархочоа.

Хункаева Луиза Саккаевнана — город Грознерча № 56 йолча юкъерча общеобразовательни школа хьехархочоа.

Шестак Екатерина Ивановнана — Наурски района Чернокозовски юкъерча общеобразовательни школа хьехархочоа.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель В. ОРЛОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 3 июнь, 1987 шу.

Кхоана—мелиоратора ди

ХЬУВКЪАМ ДИКАГIА ХИЛИЙТАРА

Вай республике хий дехкаш дола лаьтташ дукхагIа хилийтара хадданза йоакхо ю. Керда лоткови хин системаш йохк. Из болх беш я хIанз «Чечингушводстроя» ПМК-7 чуйоагIа Колесников Александра кулгалду бригада. Бамутски канала чура Ачхой-Мартановски района «Новосельский» совхоза кхашка хий хьатIадоаладе дезаш я из.

Бригаде нийс саг ва. Экскаваторщика, крановщика, трубоукладчика, кхытайпа болх бе ховш ба уж берригаш. Цудухьа сиха ду цар шоаш хьамелдеш дар.

Овсаре болх бе новкъостал ду бригаде коллективни подряд юкъейоалаяро.

Кхы а цхьа хIама да. Хьалха 18 саг вар цу бригаде. Цхьабакъда. подряд юкъейоалаьчул тIехьагIа ахаш мара бисанзар.

— Лотокаш шин кIира дIаоттае дош деннад тха бригада, — йоах Колесников Александра. — Долче, хIара дийнахьа йийтта лоток дIаоттае езаш да тхо. Хийцца де йиш йолаш хIама да из.

— Оаха иштта дош деннилга хов совхоза баьцадаараш леладерашта. — ТIатох лотокаш дIаувттадеча крана тIа болх беча Шановалов Сергея. — Цхьабакъда, тхона дийнахьа юкъера лаьрхIача ворхI-бархI лоток мара яхьац. Из бахьан долаш хьалкхе ца беш дукха хьувкъам бусаргба тхо ханахьа ца доале.

Цар дувцар дIахозаргда ПМК-7 кулгалхошта, аьнна хет.

ДДН-70 агрегаташца морковкашта тIатеIIа хий тохаш боахкар «Новосельский» совхоза лоаллахьа йолча Сунженски района «Ассинский» совхоза шоллагIча бригада механизатораш Родованов Григорийн Ершов Юрийн. Баьде баьццара яр ца доал деча морковкай лордаш.

— Балха ши норма ца еш ди дIадахийтац царех хIаране, — йоах бригадира Ковалев Александра. — Со царна раьза хилар из дац. ХIара гектара боаррамагIа хий дIаккхачийтар да.

Хий диллара иштта теркам тIабохийтача юртбоахама культураш дика хьувкъаргхиларах шеко яц.

М. ДЖАБРАИЛОВ.

СУРТА ТIА: «Чечингушводстрой» ПМК-7 толашагIа вола мелиоратор Шаповалов Сергей.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

МАРША ДОАГIАЛДА ШО, ДЕЗА ХЬАЬШИЙ!

Нохч-ГIалгIайчен Херсонщинен шоайла вежарашха доттагIал долаш йола тоъал ха я. Царна юкъера интернациональни бувзамаш тIатIа чIоагIлуш доагIилга тешал деш я самардийнахьа украински лаьттара вай республике кхаьча йоккха делегаци. Цунна чубоагIа Херсонски областа Белозерски районерча В. И. Ленина орден лелаеча С. М. Кирова цIерагIча колхоза культура участка доакъашхой.

Грозненски машиннаькъа вокзале дукха нах ба. Массехк минута хьалха сецай поезд. Зовне бек пандар, тIоараш детт. ДIайха моаршал хоатт хьаьшашка Грозненски горисполкома председатела заместителя М. И. Сальниковас. Духьалбаьхкараш юкъе ба республика партийни, советски, культура болхлой, Ленински, Октябрьски районий викалаш, дешархой.

МугIарагIа дIаэтта латт тайп-тайпарча союзни республикай гIирс бувха 15 йиIиг. салют луш ба пионераш.

ДIадолалу вайнахьа халхар. Из деш ба Грозненски культурно - просветительни училища дешархой. Дика тIаэц из хьаьшаша а гулбеннараша а. Хьахоз керда муам — дешархой гапак яха украински халхар деш ба.

— Тха делегацена кховзткъеи итт гаргга саг чувоагIа, — аьлар С. М. Кирова цIерагIча колхоза культура участка заведующе В. Татаринова. — Уж берригаш а тха культура ЦIен художественни самодеятельноста доакъашхой ба. Царна юкъе ба хьайбаши кхаши леладераш, водителаш, хьехархой а дешархой а. Цхьабакъда, берригa тхоай артисташ оаха хьабоалабаьбаларе, уж виъ-пхиъ бIаь саг хургвар. Иштта нах ба-тха художественни самодеятельносте дакъа лоацаш. Бокхха теркам тIабохийт колхозхой культурни вахара тха председатела, шозза Социалистически Къахьегама Турпалхочо Д. К. Моторне.

Хьаьший тIабагIа автобусаш В. И. Ленина майданга йолх. Баьччан памятника юхе зизаш дохк делегаце доакъашхоша.

Цул тIехьагIа хьаьший Урус-Мартановски, Веденски районашка хилар. Цига уж вIашагIкхийтар моттигерча партийни, советски, комсомольски организацей викалашца, тайп-тайпарча боахамий къахьегамхошца, дешархошца. Цига шоай концертни программаш гойтар.

ТАХАН—ГОРОД ГРОЗНЕ ДИ

ОКТЯБРА НАЬКЪАГІА—КЕРДАЧА ЛАКХАЛЕНАШКА!

БАРТТАЙНАЧА ДЕЗАЛЕ

Из девиз а йолаш, тахани кхоанеи Грозне хургда города Деноц. Традици а хинна дІаэттад из цІей дездар. Грозне бахача наха а цун хьаьшашта а дезаденнад из.

Укх шера города Ди чакхдоакхх Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дуза ди дездара дерригача халкъо кийчо еча хана. Городе шерра йоаржаяьй «Пятилетка шин шера план — Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизарга» яхача девизагІа йола социалистически яхь. Вай вахара ерригa оагІонаш кердаяхарца дувзаденна дог гІоздоаха хувцамаш дІа мел хьежача гуш да.

Нохч - ГІалгІайчен столица тахан — дегІаена индустри, халкъа просвещени, лакха культура йола город. Грозне бахача наьха доккхал де йиш йолаш дукха хІамаш да. Бакъда, тахан цар дукхагІа дувцаргда перестройкан дегІаахар сихдарон хьалхашка увттаю проблемаш къоастаяра наькъех. Из хургда интернационализма, вай республикерча къахьегамхой вошала цІей.

ХІаьта малагІа цІей хургда карнавалаш, ярмаркаш, бегаши белами боацаш. Города Деной программа геттара йоккха я. Хьалхара ди массови спорта хетадаь хургда. «ДегІ а са а даим къона хилийтара» иштта хургья цун девиз. Спортивни ди дІадолалургда стадионашка, паркашка, спортплощадкашка, нах бахача моттигашка городской физзарядка ярда. Цул тІехьагІа хургда спортивни цІейш. Берашта лаьрхІа В. И. Ленина цІерагІча майда тІа чакхйоаккхаргья «Малышок» яха спартакиада. Сакъердаме, наьха теркам тІаозаш хургья города улицашка ергйола зІамига марафонаш, цІи хезача спортсмений выступленеш, «Беррригача дезалца — старте». «Папа, мама, спортивни дезал», иштта кхыйола яхьаш. Тахан сайрийна бІаьш грозненцаша дакъа лоацаргда «Хаи вайн» яхача кагирхой митинге - концерте. Из хургья В. И. Ленина майда тІа. Цул тІехьагІа № 1 йолча школа юххерча сквере дІадоалургда «Пушкински бийса» яха литературни цІей.

КІирандийнахьа духовой оркестраша хоам бергба города шоллагІа Ди доладаларах. В. И. Ленина цІерагІча, театральни П. Мусорова цІерагІча майдай сценически площадкаш тІа шоай говзал нии профессиональни артисташа. Берашта лаьрхІа № 1 йолча школа юххерча сквере болх беш хургья «Берий городок».

ЦІей дездеча хьийхаб хьаьший а. Города сценически площадкаш тІа шоай говзал гойтаргья вай вежараша — Херсонски областерча хоровой коллективо. Иштта, хьоашалгІа хьийхав Махачкалера, Орджоникидзера, Нальчикера доттагІий.

Города Ди — хІара горожанина цІей. Грозненций аьттув баргба города предприятеша арахийнача, наха чІоагІа хоаттача товарий выставкага хьажа, из болх беш хургья госцирка здане чу.

ХІаьта, хетаргахьа, эггара сакъердамегІа а теркам тІаозаш а хургда цІей долча деношка городе «керда» улицаш хьаелилга. Иштта, Чернышевске цІерагІча улицах бытовкий улица хургья. Укхаза шоай продукци йохкаш хургья бытовой гІулакхаш ду предприятеш. Революце проспект дІалургья художникашта. Полежаева цІерагІча улицах хургья халкъа говзанчий улица.

КІувсаш дераша, догам дераша, топпа пхьараша, чеканщикаша, кхычар шоаш хьадаьр гойтаргда.

Кхоана, кІирандийнахьа С. М. Кирова цІерагІча парке Грозне бахача беррригача наха лаьрхІа доккха концерт оттадергда.

А. БЕЛЯКОВ,
КПСС Грозненски горкома пропагандан агитацен отдела заведующи.

ЦКЪА БІАРГАЯЙЧА—ЙИЦЛУРГЬЯЦ

Дукхача хьашашта хьайиллай ший наІараш Грозне. Царех цхьабараш гаьнара боагІа, вожаш — долладарча республикашкара. «Фу хет шоана тха городах?» — иштта хаттар дир оаха СССР, Европа, дуне, Олимпийски ловзарий чемпионага В. Алексеевга. Ш. Курбанова цІерагІча Азербайджански Паччахьалкхен музыкальни комеде театра директора заместителга А. Керимзадега.

—Сона хетачох, Грозный мехка эггара баьццарча городех цаІ я, — аьлар В. Алексеева. ДІа мел хьежача гаьнаш, зизаш. Хозяь я паркаши скверашн. Цудухьа тамаш яц иштта унацІеначa моттиге наьрташ хьалкхувш хилар. Майра ала йиш я Нохч-ГІалгІайчен столица спортивни город я, аьнна.

Цхьадолча спорта тайпех мехка дикагІйолча центрах цаІ я из. Еза атлетика дукхаеза укхаза. Цецваьнна хьийжав со 12—15 шу даьннача кІаьнкашка. Атта ловзаю цар доккха дозал дола штангаш.

Городе болх беш ба цІи хеза тренераш И. Кодзоев, Н. Осташко. дукхха а кхыбараш. Къона тІехье спортаца дог-уйла йолаш хьалхею цар. Цхьабакъда, кхоачамбоацарех а ала безам бар са. Эсала я грозненски спортсмений материально - технически база. Мишта ихетаде дезаш да иштта йоккха спортивни традицеш йолча, 400 эзар совгІа саг вахача городе езача атлетика цаІ мукъне дина зал ца хилар. РСФСР чемпионат Грозненски цирке дІаяхьа йийзар. ТІехдаьнна хьалаш-м цхьаннахьа а дац. Цхьабакъда, хиланза даргдоацар, хила доагІар мело ца еш сихха хьаде деза. Цунна уйла е еза республика кулгалхоша, ерригача общественносто.

—Итт шу хьалха духхьашха Нохч-ГІалгІайчен столице ена хилар тха театра труппа, — аьлар А. Керимзадес. — Бакъдар ала ма дезий, йицлургйоацаш дег чу йижар тхона Грозне яьккха ха. ХІара оперетта дика тІаэцар зрителаша, ханахьа совцацар цар детта тІоараш. доаха ловцаш. Цхьабакъда, со дувца воаллар из дац. Дош ала безам ба шун городах. Цун керттера белгало—укхазара нах хьаІийна. хьанхашта хилар. ХІаравар велавенна, безаме ва.

Дукха хІама хувцаденнад Грозне укх тІеххьарча итт шера. Кхы я баьццарагІа, хозагІа хиннай из. Наьха бІарг тІаозаш да вІаштІараь керда цІенош, цІенагІа хиннай улицаш. Кхоачам болаш да аьнна хет ор масал: болх бе доладеннад керда драматически театр. Цун сцена тІа моллагІа спектакль. опера гойта йиш я.

А. Шерипова цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода дукхха установкашта юкъе шерра социалистически яхь яьржай Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача цІейна сийленца накъабахара. Цу яхье хьалхалаттачарех я АВТ яхача установка коллектив. Цо доахача толамашта юкъе дизза дакъа а лоацаш, шоай декхараш массаза а цІена кхоачащдеш дукха технологаш ба цу установке. Царех ба оператор Горбачева Елена Федоровна, Къахьегама Сийлен кхоалагІча степена ордена кавалер, воккхагІвола оператор Швидский Виктор Павлович, оператора Филиппова Никель Сергеевна, кхыбараш. Цар массаза сменни нормаш тІеххоачаш а еш, ниеса лелаю технологически режим.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) операторaш Е. Горбачева, В. Швидский, Н. Филиппова.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

КЕРДА ХОАМАШ

КИЙЧБЕННАБ

Города ди хьатІакхачале дукхха хьалха цунна кийчо е дІаболалу Грознерча торговле, общепита болхлойи кооператораши. Универмагашка, гастрономашка, тикашка, столовешка, кафешка, ресторанашка лостам бу, оформлени кердайоакх.

Цхьан оагІорахьа «Сона еза хьо, аз доккхал ду хьох, орден лелаю са городІ» яхеи вокх оагІорахьа «Баркал хилда товар эцарахІ» яхеи йоазош даь, лаьрххІа кийчъяь вкладышаш хургья товараца цхьана эцархочоа дІалуш. Шерра пайда эцаргба лоточни торговлех. Масала, Центральни универмагеи «Промтовары» яхача объединенеи болхлоша 30 лоток оттаергья. Цига доххаргда тайп-тайпара кІадаш, сувенираш, берий барзкъаш, кога гІирс, спортивни товараш.

Дика кийчъенай города ди дезде «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене, «Старогрознефть» НГДУ, машиннаькъа отделене ОРС-ий, «Салон» яхача тика коллективаш.

Шерра доххаргда кхачан товараш. Грозненций эцаро хургья керда баьцадаараш, сом, тайп-тайпара консерваш, алкогольни доаца малараш, мерза хІамаш. Эггара хозагІйола продукци дІакхоачийтаргья городе бахача нахага «Плодсемпром», «Горзеленстрой» яхача шин организаце болхлоша. Оаш кхетадаь хургда-кх дувцар зизаех долга.

ГАСТРОЛАШ ДІАЙОЛАЛУ

Оперин искусство езачарна дика йовзаш я Ш. Курбанова цІерагІча Азербайджански Паччахьалкхен музыкальни комеде театр. Цун постановкаш массахана хиннай наьха теркам тІаозаш, уйла яйташ, эстетически кхетам луш.

Хьаьшаша гойтаргья У. Гаджибекова «Аршин мал алан», И. Штрауса «Бурдолг», Ф. Легара «Сакъердаме жеро», И. Кальмана, «Голландочка», «Марица», «Сильва», «Баядера» яха оперетташ, О. Фельцмана «Деррига а безамгара дІадолалу», Р. Гаджиева «Кавказская пленница» яха музыкальни комедеш.

Театра труппе кІезига бац йоккха сценически говзал, опыт, зовне оаз йола артисташ. Царех ба Азербайджана заслуженни артисташ А. Абалмасов, Л. Виноградова, В. Гониев, И. Подгорная, артисташ И. Алиева, Н. Повелицина, В. Мамонтов, дукхха кхыбараш. Спектаклаш оттаеш дукха низи хьинари дІаденнад театра керттерча режиссера В. Гасанова, дирижераша Д. Джафарова, Э. Ахмедова, сцена болхлоша.

Артистий йоккха группа тахан хьакхоачаргья Нохч-ГІалгІайчене. Хьалхара спектакль 11 июне театрально-концертни зала сцена тІа дІайолалургья.

Лоацца ала лов вай республикерча театральни коллективех а. Эрсий драматически театра труппа Воронеже, Херсоне, Николаеве гІоргья, хІаьта Х. Нурадилова цІерагІча Нохч-ГІалгІай драматически театра артисташа шоай говзал гойтаргья районий къахьегамхошта.

ЭКЗАМЕНАШ ДІАЙОЛАЕННАЙ

Майрра ала йиш я Грозный студентий, дешархой город я, аьнна. Кхоъ вуз, дукхха техникумаш, профессионально - технически училищаш, дийнахьареи сайрийнареи школаш я республика столице болх беш. ХІара вьлагІвола грозненец е студент е дешархо ва.

— Уж-м кастта кхы а дукхагІа хургба, — аьлар Л. Н. Толстоя цІерагІча Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университета приемни комиссе бехктохамеча секретара заместителa А. Нальгиева. — Тахан денз тха вузе дІайолалу экзаменаш. Керда студенташ хьаэцаргба филологически факультета кхаь отделене, биолого-химически, исторически, географически, экономически (бухгалтерски учет), математически факультеташка.

Дукха мехкарийи кагий нахи го йиш я укх деношка ЧИГУ цхьоалагІча корпуса № 26 йолча аудиторена хьалхашка. Царех цхьабараш хьалтеха йоахкача абитуриентий спискашка хьежаш ба, вожаш цхьацца книжкаш дешаш, экзаменашта кийчо еш ба. Царна юкъе кІезига бац халкъа боахама отраслашка къахьийгараш, эскаре гІулакх даь баьннараш.

Экзаменаш дІаэцача кердадараш кІезига дац. Масала, экономически факультете укх шера кхо экзамен хургья Царех цаІ — обществоведени.

М. КАРТОЕВ.

Мишта кхоачашду декхараш

Балхах дог лазаш хилча

Дукхача хана денз тхона дагаяьхка проблемаш къоастаяра наькъаш белгалдаьхар парте XXVII съезда, цул тІехьагІа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенеш тІа. Дувцар да перестройка ярахи дегІаахар сихдарахи, хІара коллектива болх овлангара денз эргабаьккха тоабе безаш хиларах, къаьнача Іаьдалага дІахо къахьега йиш ца хиларах. Цу ханна тха заводе директоралла вера ший балхах дика кхеташи инициатива йолеи А. С. Кутузов. Из дар ши шу хьалха, дукха ца говш керттерча инженералла вайтар М. А. Умалатов. Къахьегама ветеранаша, новаторащца, специалистащца дага а бувлаш, завода коллектива болх тоабе болабелар уж. Плани декхараш кхоачашдара, хьаю продукци брак йоацаш хилийтара даькъера хІаранена тІалатта бехктокхам айбир. Цул совгІа, нувхаш, ца эша кхыйола хІамаш дІаьхьа цІеидир завода ков. Цехашта, участкашта, сменашта керте оттабир шоай гІулакхах кхеташ бола специалисташ. Лоацца аьлча, перестройка новкъа а баьнна, бІубенна къахьега болабелар тха болхлой.

Хьоар тара йоацаш лоаттадаран цунна переработка яраи шоллагІа лини болх бе йолаялийтар. ХІаьта хьалха цаІ мара яцар из лини укхаза болх беш. Из ехача, шоллагІъяр ца хиларах, ерригa коллектив болх ца беш саца езаш хулар.

Талмастта болх белга, болхлой инициатива ехкалга дІадаьннад тхо долчара. Укх тІеххьарча шин шера дукха да тха коллективана карагІдаьннар. ДукхагІдолча халача балхашта механизаци яьй. ХІанз дІаоттае кийчъеш я растоечно-печной агрегаташ. Цо дикка лакхъертья къахьегама овсарле. ХІанз 24 тонн маькха - булочни изделеш мара ара ца хецача, уж керда агрегаташ оттайча арахецаргья 36—38 тонн.

ХІанзчул цхьа шу хьалха болх бе йолаялийтар оаха лавашни цех. Цо вІаштІехьдалийтар арахецача продукце ассортимент шерье. Иштта шерьяьй кондитерски цехе арахецача продукце ассортимент а. Цу шаккхе цеха беррига болхлой бригадни формагІа къахьегара юкъеэзаб. Цу гІуланко лакхбаьб цар материальни безам, чІоагІъяьй къахьегама дисциплина.

Лоацца аьлча, перестройка наькъа тІа а даьнна тхо къахьега доладелча предприятера деррига гІулакхаш хувцаденнад. Шерра никъ хьабийлаб тхо долча болхлой инициативана. «Пятилетка шин шера задани — Октябра юбилейга», «ХІара денна — хьинаре къахьегам!» яха а кхыйола а инициативаш дІайолаяьй тха болхлоша. МоллагІа кердадар хьал а лоацаш, шоашта лалла латтараш хьинаре болх бара оарцагІбоахаш ба бод хьувш йола Исаева Лида, печница Хатуева Зура, укладчицаш Гасанян Валентина, Давидян Люся.

ХІаране ший декхараш цІена кхоачащдеш хиларах доккха беркат даьннад завода коллективана. ЦхьайтталагІча пятилетка шерашка хадданза тІехьаюсаш, дукха брак нийсйолийташ я яхаш каст-каста ювцаш хинна тха завод, соахка плани тІанийца декхараши тІеххоачашдир. Иис бетта итогех республикански сийлен Улга тІа а хьош, цунна елар парте обкома, Нохч - ГІалгІай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома кара кара тела ЦІе байрахк.

Укх шера хьалхарча квартала итогех цІаьхка а из деза совгІат кхьчар тхога. ДІахо йодача хана из карара ца далийта дага а да. Пхе бетта план а тІехкоачашъяьй тха коллективо. ЙоагІачул дукхагІа маьхалъяьккхай 26 эзар сом мах бола продукци.

Ю. МИХАЙЛОВА,
Грозненски № 4 йолча маькх еча завода кондитерски цеха бригадир.

Революце цІерагІа

Сийлахь-боккхача Октябро даь революционни хувцамаш дагадохийташ я вай городерча улицийи майдайи цІераш. Революци ялалехьа хиннача карта тІа хьежача, уж паччахьа а цунна гарга лаьттача наьха а, хІаьта иштта паччахьа инаралийи бІаьхийча наьхеи цІерагІа хиннай. Масала, Николаевски, Михайловски, Ермоловски, Барятински, Графо-Евдомиковски, Дворянни, Купечески, кхыяраш а. Цхьанха а хиннаяц царех къахьегамхой цІерагІа.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяьнначул тІехьагІа хийцар улицийи майдайи цІераш. Дворянски улицах Ленина цІерагІа улица, паччахьа инарала Бакланова цІерагІара улица Грозненски большевиктий кулгалхо хиннача Анисимова цІерагІа улица, Графо-Евдокимовски яха улица цІера ала санна воагаш хиннача нохчий революционера Шерипова цІерагІа улица хиннай. Царел тІехьагІа хьахилар гІорваьнна волча гІалгІай халкъа революционни деятела ГІ. Ахриева цІерагІа улица.

Иштта хьахиннай Пролетарски, Болхлой, Къахьегама, Интернациональни, Машара, кхыйола а улицаш.

ХІанзара Революце проспект паччахьа инарала Дундукова-Корсакова цІерагІа Дундуковски улица хиннай. Россе хиннача социалистически революцеца ювзаенна дукха событеш хиннай цу улица тІа. ХІанз А. Гайдара цІерагІара берий библиотека йолча яр мороженин шийла хийи дохка «Чашка чая» яха кафе. Исторически событега кийчлуча хана цига вІашагІбеттабеннаб къона Асланбек Шерипов, вежарий НосовгІар Александри Николайи, Гикало Николай, революционни литература дІаса тийннад. Дундуковски улицагІа хилар хьулалуш хиннача хьагучаьннaчул тІехьагІа Н. Анисимов керте лаьтта РСДРП(б) Грозненски комитет. Из дар 1917 шера, Россе февральски буржуазно-демократически революци котъяьннача хана.

«Франци» яхача гостинице (хІанз № 1 йола гастрономи йолча) цхьоалагІча этажа тІа «Печатник» яхача товарищества типографи яр. Цига кепаеттар большевикаша шоай листовкаш, брошюраш. Цига кепатеха дІайоаржайир ленински «Апрельски тезисаш» а. Цу типографе арадаха доладир хІанзара «Грозненский рабочий» яха газет шийх хьахинна дола, «Товарищ» оалаш хинна газет а.

Дундуковски улица тІа хьатІайоалаш хиннача городской парке яр общественни собране здани. Цу чу дуккказа а заседанеш йир эггара хьалхара председатель Н. Анисимов волаш хиннача болхлойи салтийи депутатий городской Совето.

Совето тІанийцар болхлой къахьегам тоабеш, цар хьашташ лорадеш бола массехк соцам. Масала, Грозне массе а предприяте бархІ сахьата дола балха ди оттадир, кхалнаха къахьегарах доагІа алапи маІача наха доагІар миссел хургдолаш нийсдир. Грозне фирмаши компанеши ший доалахьа хиннача эрсий, кхыча къаман, доазол дехьарча буржуазена геттара новкъадар из. Совет цкъаза болх бе безаш хулар из чухиннача зданена моастагІаша пулеметаш а етташ. Зале чубоалар контрреволюционни уйла йола казакий эпсараш, цар низагІа казакашка лелхабайтар депутаташ.

РСДРП(б) VII партийни конференцеи В. И. Ленина «Апрельски тезисаш» тІеи оттадаь декхар кхоачашдеш, РСДРП(б) Грозненски комитет гІертар февральски буржуазно-демократически революци социалистическичунга янкха. Бакъда меньшевикийи эсерийи политика, ма дарра аьлча, цар тийшаболх бахьан долаш из де карагІдаланзар моттигашка меттел, центре а. 1917 шера июль бутт чакхбоалаш гуленнача РСДРП(б) VI съездо парти тІаерзайир гуччахьа капиталистийи помещикийи оагІонгахьа яьнна Временни правительство дІаяккхара. Грозненски большевикашкара вола цу съезда делегат вар Н. Анисимов а.

Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци котъяларах бола хоам кхаьчар Грозне 25 октябре (къаьнача стилагІа) делкъа хана. Цох боккха кхаъ хилар Грознерча дукхача къамех болча къахьегамхошта. Советий II съезда делегат волаш столице ваха хинна Н. Анисимов цІавера цхьоалагІча ноябре. Ше С. М. Кировца цхьана дакъа а лоацаш, герз бе делла хиннача восстанех, тІом беш долча мехкашта демократически машар кхыйкабеш, Россе болхлоштен ахархоштеи ялат а лаьтта а хьожадеш решенеш яьча Советий II съездах Н. Анисимова дийцар чІоагГІа тІоараш а детташ, гІадбаха тІанийцар наха. Собранешка большевикаш керте латта Советий Іаьдал тІаэцаш йола резолюцеш увттайора. Цо дорхбир казакийи лоамароех болча бІаьхийча наьхен контрреволюционераш. Хьахиннача йохае лаьрхІар цар Советаш. Казакашта керте латтача Половцева, Караулова, нохчий миллионера Чермоева кулгал а деш, вІашагІкхийттача кІайча казакашен герзаца кийчъеннача буржуазно-националистически отрядашеи го бир Грознена. Город йохаергья, бензин чудола бакаш лотаергья, аьнна, кхерам тІа а тесса, революционни III-ча пехотни запасной полка ультиматум оттайир герз Іо а дилла. Грознера ара а яла, аьнна.

Ше лорае низ кхоачаш яцар вай городе революци. Полкага а ЦІеча гварде отрядашка а кхоачамболаш герз дацар. РСДРП(б) Грозненски комитето тІанийцача решенегІа III полк Ставрополе дІайода. Грознера дІаболх Н. Анисимови А. Носови. Уж чІоагГІа лохаш бар моастагІий.

Городе хьаьръяьнна хьайзар контрреволюци. ЦІеча гварде отрядаш лелхайир. Активисташ лувцар, следствии суди йоацаш топаш етташ боабора нах, цІи техар промыслех. Йоагаш ши шу совгІа ха яьккхар цар. Парте хьулаяла езача эттар.

Грозненски болхлой класса халача, критически хана лоархІаме хилар пролетарски барт-цхьоагІо. И. Малыгинеи С. Шаумянеи Закавказьера Грозне яхнийтар салтийи матросийн революционни отрядаш. Цар новкъостал дир вай городера контрреволюционераш арабаха а порядок оттае а.

Декабрь бутт чакхбоалаш нохчий вІаьхийча адвоката Мутушева хиннача цІагІа (хІанз цу чу статуправлени я) яр ТІема-революционни Совет. Из декхарийла яр Грознеи цунна гонахьеи Іаьдал оттадара дош къоастаде.

Парти хьулалуш хинначара юха а хьагучаьлар. Городе хиннача гІулакхаша саькхбаьха нах болча юрташкеи станицешкеи агитатораш бахийтар большевикий политика дІайовзийтара. Терски областа къамашта юкъера моастагІал дІадаккхара а царна юкъе доттагІал оттадара а боккха лоархІам болаш хІама хилар большевикаша беча балха юкъе А. Шериповеи ГІ. Ахриевеи дакъа лоацаш хиларах.

1918 шера январе Грозне самооборона заводской роташ я, яхаш юха а хьае йолайир ЦІеча гварде подразделенеш. 4 марта Тийрка къахьегача халкъий съезда шоллагІча сессе С. М. Кирова, А. Шерипова, ГІ. Ахриева, социалистически блока кхыча делегаташа чІоагГІа хьаллоацаш къамаьлаш дарах ерригача Терски областе Советий Іаьдал тІанийцар, из дІахойташ В. И. Ленинга телеграмма а яхьийтар. 9 апреле Грозне ТІема-революционни Совето дІахайтар городе а Грозненски районе а Іаьдал болхлойи салтийи депутатий Совета бе кхаьчалга.

Цу шера май бетта Грозне хилар Тийрка къахьегача халкъий кхоалагІа съезд. Цо тІанийцар резолюцеш. Цига къоастадир доамарошта лаьтта далареи контрреволюцеца къовсам лоаттабара Терски областе эскар вІашагІтохареи дешаш. Самооборона заводской ротех хьахилар города ЦІе эскар. Цун командиралла оттавир хьалха хинна фронтовик М. Левандовский. Из эскар Іс дар хІанз театрально-концертни зала здани йолча. Керда форма йийха болча цІеэскархошка тамаш еш хьежар городера мещанаш, хІаьта къайлагІа бола моастагІий — гоамалца.

Грозненски ЦІеча Эскаро пролетарски батальонаца, машиннаькъа дружинаца цхьана, нохчий ЦІеча Эскаро. гІалгІайи къеча казакийи повстанчески отрядаша чІоагГІа хьал а лоацаш, йохайир Бичерахова кІайча казакий мятеж, дика Іомадаь а доазол дехьарча интервенташа Іалашдаь а дола Деникина белогвардейски эскар, сийлахь-боккхача Октябра карагІдаьннараш лора а дир.

1920 шера 3 апреле Грозне хилар къулбехьен эрсий контрреволюци эшаьрий парад. Из тІанийцар хІанз облсовпроф чуйолча цІеной балкона тІа лаьттача Г. К. Орджоникидзеи С. М. Кировеи.

1920 шера август бетта Дундуковски улицах Революце проспект аьнна цІи тиллар.

А. КАЗАКОВ,
краевед.

Грозный: селхани тахани

Нохч-ГІалгІай АССР столица — город Грозный Къулбаседа Кавказа йоккха промышленни. культурни, Іилман центр я.

1987 шера цхьоалагІча январе городе баха нах 404,3 эзар саг вар. Города площадь 25 квадратни километр гаргга я. Йоккхалга диллача Къулбаседа Кавказе кхоалагІча моттиге я Грозный.

ТкъесталагІа бІаьшере дІайолалуча хана хьахилар Грозный, Шолжо чІоагІа гола тохача моттиге 1818 шера хьалъяьй Грозная яха крепость, хІаьта 1870 шера цунах хилар город Грозный. Из зІамига город дукха эргайоалаш яцар шийна гонахьа яьдача станицели юртели.

ДукхагІча даькъе городе даьгІа цІенош бийдача кирпишкех хьалдаьи топпар хьаьхан дар. Йоккха йоаца улицаш чІоагІа бІеха яр. Грознерча улицашка сердал хилийтара ерригаш а фаткенаца йоагаеш 40 фонарь мара яцар. Хьалхара дунеи тІом болабалалехьа городе йиллар водопроводи электричествои, кхера а буллаш, цхьа улица тоайир. Городе яр ийс юххьанцарен шиъ юкъереи школа, цига дешаш дар 1630 бер. Городерча дукха йоккха йоацача шин больнице 55 менги латтар.

Культурно - просветительни учрежденех Грозне цхьа библиотека мара яцар.

Города бюджет зІамига яр. 1909 шера из яр 153 эзар сом, цунах 40 эзар сом полицега дІадохийтар. духьал 20 эзар сом мара дацар халкъа образованега дІадохийташ хиннар.

Советски Іаьдал эттачул тІехьагІа чІоагІа хувцаделар Нохч - ГІалгІайчен столица сурт. Города коммунальни боахама реконструкци яра дукха балхаш даьд. Йиллай йоккха водопроводи канализаци, улицашка а майдашка а асфальт биллаб, 80 километр дІоахал дола трамвайни наькъаш даьхкад, болх бе йолаялийтай троллейбусаш.

Іалаьмате дукха хьалду нах чубаха цІеноши культурно-бытовой гІирсаши. Советски Іаьдал эттачул тІехьагІа нах бахара города фонд 44-за йоккхагІа хиннай. ХІанз из я 5,7 миллион квадратни метр.

Городе я хІанзарча ханара йоккхий заводаш, предприятеш. хьу чакхйоаха. яйга, кхачан промышленность. Цар арахец чоалхане мехкдаьтта оборудовани подъемни кранаш, электрофотографически аппараташ, кхыйола продукци.

Грозне я лакхерча дешара кхо заведени — Къахьегама ЦІеча Байракха орден лелаю М. Д. Миллионщикова цІерагІа йола Грозненски мехкдаьтта институт, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически институт, Л. Н. Толстой цІерагІа йола Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен университет, мехкдаьтта, химико-технологически, политехнически, кооперативни, учета механизаци яра техникумаш, медицински педагогически училищаш, кхыяраш. Цига дешаш ва 23,8 эзар саг.

Грозне я 75 общеобразовательни школа, цига дешаш ва 60 эзар совгІа дешархо. Укхаза болх беш я 7 Іилманхоаха институт, сайрийнара марксизма-ленинизма университет.

Городе болх беш да кхо театр: М. Ю. Лермонтова цІерагІа дола драматически театр, Х. Нурадилова цІерагІа дола драматически театр, теникий театр. «Вайнах», яха иллеи халхарийи ансамбль, паччахьалкхен филармони.

Грозне я ши музей — краеведчески академика П. Захарова цІерагІа йола изобразительни искусстваи, итташ библиотекаш, «Юбилейный», «Родина», «Радуга», «Россия», «Космос» яха кинотеатраш, кхыдараш.

Шерагара шерага хозагІа хулаш йоагІа город Грозный. Городе тІа-тІа дукхагІа хулаш латт нйсаззен шийттазен вІаштІара даь цІеноц, бассейн, бархІ бІаь моттиг йола цирк, «Садко» яха нек ду бассейн, бархІ бІаь моттиг йола театрально-концертни зал, кепайоазон ЦІа, быта ЦІа, керда тІий тиллад Шолжа тІа. Къулбаседа Кавказе эггара дукхагІа гаьнаш ягІаш йола город лоархІаш я Грозный. Укхаза дукха я паркаши скверашi.

Укх гаргтача хана йовзаргйоацаш хувцалургья республика столица. Хьалъяь йоалаш латт йоккха универмаг, хьалъергья 600 моттиг йола гостиница, дукхха кхыдола гІирсаш.

СУРТА ТІА: Грозне Б. Хмельницке улицагІа хьалдеш латта цІенош.

ДОТТАГІИЙ КХОЛЛАМ

Ломма вай республике кхоач вежарашха йолча Воронежски областера йоазонхой делегаци. Цун мугІарашка ба цигара йоазонхой организаце председатель Е. Г. Новичихин, прозаик Е. Д. Люфанов, поэташ С. И. Никулин, В. В. Будаков, А. А. Ионкин. Уж вІашагІкхетаргба Грознерча а районашкарча а къахьегамхощца, партийни, советски, общественни организацей викалашца, студенташца, дешархощца, республика исторически моттигашка хьожаргба.

Тахан оаха кепатох воронежски йоазонхойи поэтийи цхьайола произведенеш.

СУРТАШ ТІА: (аьрдехьа) Воронеж. Коталон майдан тІара мемориал. Аьттехьа — «Электроника» яхача Воронежски Іилма - производственни объединене культура Дворецера «Воронежски доттагаш» яха халкъа фольклорни ансамбль.

М. ВЯЗОВА сурташ.

НОВИЧИХИН Евгений

«ДоттагІа»

Ше тешаме хиларах
Дувнаш даа
ва из кийча.
МоллагІчунца а
Цунна сиха та хов.
Балам Іа
дІакІала оттабича,
Хьа фоартан тІа
ІотІахов.

ДІаи хьаи

— Алал,
Гаьна йий укхазара
йий дохка моттиг? —
Хьаттад цкъа Власага.
Жоп деннад вокхо:
— Укхазара дІа-м
цхьа минот мара хургьяц,
Цигара хьа-м
сахьат совгІа хургья.

Пили Моськеи

Моський даьвоша —
министерстве,
Моський устда —
дикача тресте.
Ший гаргарча нахах
Ше бІубенна доландаь
Іех
Пиланга Моська.

Дика

— Фу хилар хьа гІулакхах?
— Дика чакхдаьлар...
Кхаъ балара со
Камаьрша хилар,
цІаьрмата хиланзар.

Кулгалду цаІ

Цхьаннега хьаттад:
— ЦаІ, алал,
сов дукха нолаш
Сенна эза хьона?
— Уж дукхагІа мел латт
сона тІехьа,
Шиш болашагІа хул со, хул
Авторитет лакхагІа йолаш.

Характеристика

Ясамале къайла латт —
переучет я.
(Бехк ма билла,
хьоаярах аз мистика).
— Мишта кхаьчад укхаза
е шайтІа?
— ШайтІа? Малейк да, аьнне,
я укхан характеристика.

Іуйре дика хийла!

Бакъдар хІанз сомадаьннад.
бакъда,
Аьлдитта-м, кхыметтел,
ХІама диа а даьннад.

Ираз...

— Маьре-м яхаяц хьо,
хьенаьхк, хІанз а?
— Ай, мичара!
Машин йолчунга мара
яха лаьрхІа яц со.
— Машин? Ай, дІаяла!
Цунца мичад кхы ираз...
Машин хилар фу пайда ба,
запчасташ ца хилча!

Логика

— Со во мар ва, яхаш,
дувц массанеша.
Из къамаьл вІалла а
логика йолаш дац.
ДІаховлда шоана!
Аз цхьеккха а сесаг
эккхаяьяц,
ХІаьто со
хІанз ворхІагІчо
эккхаву...

Санаторе

Лоро цецваьнна аьннад,
Дурс санна волча цхьаннега:
— Хьона а, хьенаьхк,
гастрит да-теш?
— Ак, са даьзоша ва
месткоме болх беш.

Марха

— Марха кхаба деза, —
Хьех вайна мозгІаро,
ше йист
Массаза хул.
Сица далла
Амал деш ва из,
гийгаца ва атист.

Эрсий меттара яьхар
Х. ГУЛЬГОВ.

ИОНКИН Анатолий

* * *

Вай дацар аьнна
Эгаргья гаьнаш,
Баь тІа деларгда
Тамашне зизаш.
Вай дацар аьнна
НовцІолгаш лоархІадергда
Шоай иллеш даха.
Даьллахь ма цхьалха да
Іалама вахар:
ГІийла хьекха мух,
Баьца, кІотаргий шарх...
Іалам ца хилча
Вай — яьсса мата,
Вай дацар аьнна
Іалам — Іалаьмат.

* * *

Сарахь укхаза
ХьаоагІа из,
Шийла хеташ,
Фертах хьерчаш,
ТІаккха,
КІаьдденача бІаргашца,
КІирвелле
Фордага, лоамашка хьеж.
Фуд-хьогІ цунна Іеткъар?
Гуйре е къоанал?
Е вахар,
ТІехьашка диса?
ГІаьле увз къоаначо,
Йистхулаш вац,
Цун беркате юхь а
Хувцалуш яц.
Уллув ба форд.
Дото талгІешца
ЗаггІе белаш ба,
Михаца бегаш бу,
Берашца ловз.
ВІалла
КъалургІбац форд.

Цхьалхал

Цхьалхал —
Из леха езац.
Михий шершар,
Гаьнаша ю гІар,
ЦІера ала,
Зиза теха Іажаш —
ВанагІ,
Кхы цхьалхагІа фу хургда?!
Цхьалха да
ЦІенош,
Бердаш, хиш,
Лампаш,
Машиний гІар,
Оалхазарий
Зовне иллеш.
Цхьалха ба безам,
Фухха цох дарах, —
Из чоалханегІа
хургбоацилга теша.
Цхьалха да
Зизашца, Іамашца,
ЧІагаргашца,
Ахкан дийнахь

Кийчденна лаьтта.
...Цхьалха бац лаьттара
Вай хьалхара гІа.
Кхы а халагІа —
Эггар тІехьа
боаккхар.

* * *

Вай сиха да
Массе а
Безам лаха,
Ираз лаха,
Амма безам бах,
ХІаране дег чу —
ДоттагІчунцара,
Шерача аренцара,
ЗІамигача юртацара,
Тамашне безам.
Цул сийрдагІа
ХІама хургдац лаьтта,
ХІана аьлча, из —
Даьхенцара безам.

* * *

Алхха хьона
Даим язъяьй стихаш,
Алхха хьо цаІ
Дег чу лелаяьй.
Хьо цох теша,
Е ца теша мег,
Амма сона хов
Из иштта долга.
Со хийла наькъ тІара
Ваьхав сихача кхело,
Бакъда хьа ниІ
Даим аз лийхай,
Алхха хьона
Вайх мел дийца
Аьлдит, хабар
Дохаде гІийртав.
Укх гонахьарча
ІажагІча хьунашта юкъе
Лепаш ба хьона
Вай безама гом,
Ала доагІа,
Цул чІоагІагІа кхы сона
Бовзац лаьтта
Цхьаккха тайпа гом.

Эрсий меттара таржам даьр
М. СУЛТАНОВ.

ГОРДЕЙЧЕВ Владимир

Ахархочунга

I.

Аьхаб-аьхкаб
Из Іаьржа бод.
Дог гІоздоал,
БІарг гІадбода.
Малха даргда
ДІа мел дийннар,
Сийна хургда
Лаьттах ийннар.
ДогІо лувчош,
Малхо хьесташ —
Оттаргда из
ТалгІеш етташ,
Баьццара кхес
Ловзоргья цо,
Адамий бІарг
Хьестаргба цо.
Сийна-къона,
Йолхаш ханаш —
Дошох диза
Хургда канаш.
Бекаш хургба
Гургал мо ка —
Вай керттера
Оаз-музыка.
Илле низ ба
КІи-канага.
Из низ хиннаб
Кольцовга а, —
Из ба цунна
Тамаш еннар,
Цун дега сел
Гарга хиннар.

II.

Мукъам боацаш
Хилац шерал,
Йиш-оаз йоацаш
Хилац гаьнал,
Ахар-ардар
Вайна хойташ...
Хул Некрасов
Цунах кхеташ
Мей дош ала
Цунна ховргда:
«Дошув, дошув
Халкъа дог даІ»

III.

Ялата форд.
Кхеш мо — фийгаш.
«Фийга тІа фийг»—
Доккхий гувлгаш».
Тахан вай из,
Кхы дош доалош
Ала мегар:
Лакха лоамаш
Миссел хургба
ХІанз вай хьувкъам.
Са бІарг кхийтар
Цхьан студентках.
Галактикан
Седкъий санна
Долча кІи тІа
ГІолла йодар
Из седкъашка,
Йодар — дахьи
Ше ва санна,
Из, мухь ийбер,
Эрсий кхалсаг...

IV.

...Эрсий шерал
Гарга гІертар
Яь мел йолча
Элеватор:
Дон, Поволжье,
СибарегІе,
Саратов а,—
ЭгІе-магІе, —
Массе моттиг
ДІалаьцай Іа,
КІих амбараш
Йизай масс...
Ахархочун
БІаргашта хьо
Беркате я,
Низ болаш я,
ЙІаьхий а я,
Нана-Россе!

Эрсий меттара яьккхар
Х. ГУЛЬГОВ.

БАРАНОВ Валерий

ЦХЬАН ІУЙРИЙНА

Дувцар

Цкъа, ахкан юкъе, цхьан ха яхача сага гІанахьа бада тІара тІадамаш чулегаш дайра. Апрель бетта легараш санна дола тІадамаш. Ше декабрь бетта денз царга хьийжача санна хетар цунна.

Из ха яха саг управдом Петр Иванович вар.

Гуш дола гІа чакхдоалача хана цу бада тІара чулегача тІадамашца ший участке бахаш мел бола нах Іалашбеза аьлар цунга. Водопровода чу хий хилар дог даха дезаш а мичад.

Цхьа тамашийна а ца кхетабеш а хоам бар из, бакъда, де хІама дацар, иштта нийсденнадар из лоацца дайнача гІанахьа. ТІадамаш дІахьа телар Петр Ивановича, хІаьта цунна хьатІаухаш бола нах кхоачалуш бацар...

Телефона гургало сомаваьккхар из, гІанахьа ше леладаьчо цецваьккхача цунна вІалла халахетар а хиланзар хий хургдоацилга хайча: турба ийккхар. Шийна дайна во гІанаш бахьан долаш из хиннарг лаьрхІар цо.

ГІа бакъ хилар. ХІана хилац из бакъ — турба эккхари иззамо хий лакъара кхыдола бахьанаши цун лаьттан тІеханахьарча а кІалхарча а боахаме каст-каста нийслуш хилча.

Управдом моллагІчо а бехкеву, барт бетт, хІаьта цунга барт бетта багІац, хІана аьлча, цун вахар иштта а мерза дац.

...ДІауйла елаш: нагахьа санна ийкха турба бехке еце, моллагІа хинна а цаІ бехке хила везаций? Из бехкевар Петр Иванович ва. Кхывар вац...

Цудухьа хІанз ха хьатІакхаьчай кхычарел дукхагІа хий эшаш хиннача Белозубова Тоняйх дувца.

Хий дала йиш йолаш ва Петр Иванович, нагахьа санна цунга Іуррехьа дІаоале, из сихвой цо лург а да. Цудухьа хьежаш ба цунга кхалнах домоуправлене...

Кабинет хьалйизаяр цар. Царца Белозубова Тоня яр, чудоргдоацар дувцаш. Иштта хулаш дар из-м, духхьашха дацар...

...Белозубова Тоня хий доацаш йисар. ХІаьта хий цхьа моллагІдолча гІулакха эшаш дацар. моллагІдолча гІулакха эшаш хиннадаларе-м цо сатохаргдар. Хий керттерча гІулакха эшар. Ховш ма дий керттера гІулакх — наькъа вена мар лувчийталга долга.

Мар цІавенав цун. Цхьа шу дар из цІагІа воаца, хІаьта сийсара цІанхаьчав. ХІанз вижа улл...

Управдом бІаргкъайла ваьнначул тІехьагІа кхалнаха тІеххьа кабинета чура араьяьлар Тоня а. Коа йоалла крант дІахьовзайир. «Хар, хар» аьлар турба чу, мукхдиа хий аракъедар. тІадам Іооллабелар, тІаккха хьадар. ТІаккха цхьаькха тІадам хьахила болабелар, из цІенагІа бар, хьеІа бар. Тоня дІахо яьлар. ший ІиндаргІа ца хилийта, цу тІадама малх тІакхачийта.

Тамашийна дар из-м: гІайгІа а эгІазал а яцар цун дагахьа, сагото е дезаш хІама а доацаш санна хетар.

Цунна йовзаш яр из уйла, йицъенна а яр, хІанз цІаьхха дага доацаш юхаера из, тІаккха цхьа хоза, безаме хетаделар цунна массадола хІама.

Тоняйна бовзаш бар из дегахетам, дукха дезар цунна из дош а — пианино Іомабе ший хинна, кхоачаш ца хинна уйла санна. Цхьа цІенал а хозал а хулар цун дег чу, цун юхь тІа, цун боларца из музыкальни кружоке ухача хана. Доккхий Іаьржа бІаргаш дола кхалсаг цхьа ший тайпара хьежар берий бІаргашка, тІаккха пианино лакаш тІа дувшар цун кулгаш...

ХІанз йиш йолалургья, тамашийна хІама хургда аьнна хетар царна, бакъда пІелгаша кхы а цхьа ха йоаккхар лакаш тІа дадаш. тІаккха эггара тІехьа а цІена, хоза оаз йоалар...

ДІаяхар из кхалсаг...

ХІанз ше цхьаь латтар Белозубова Тоня коа йоаллача кранта юхе. Хий дацар. Сийсарарча бийсан хІара юкъах дувца безам бар цун, бакъда из дІадувца саг вацар цунна юхе, дувце-м сатийнна ладувгІаргдолчунна, кхетадергдолчунна дувца деза.

ХІана?

ХІанз из дагадехача елаяла дог отт цун: кхераелар из сийсара. Сево яьккхар хац — сомаяьлар из, ший дерзанча дегІага хьежаш саг латташ санна хетаделар цунна, хІанз-хІанз цун кулг шийх хьокхалургдолаш санна. Шийна уллув латта торшер хьалсегар. Саг вацар... Сийна бос бола сердал, довзаш дола ІиндаргІаш, цІен саьнга латтача боккхача кресло чу йижа уллар цун йоІ. Сатийнна ю цо наб, атта доах са...

Балкона тІа дІааравоала ниІ йийлла латтар. мала хургва цига, кхоалагІа этаж ма йий из. Ведараш а, берий соалоз а. таз а латт цига. Цхьа гІа а боаккхалургбац, таташ ца деш...

ТІаккха лоаме тІа когий таташ хезар цунна...

Когаш берзана наІарга яхар из, халат тІакхеллар, пхьарсаш пхьошаш чу дІачу а ца дохкаш, еррига ювла а енна латтар из, гургал а бека болабалале хьайийллар ниІ.

Цун мар вар из.

Чемодан коридоре а йита, кухне дІачубахар уж, гаьнна наькъа баха кийчлуш санна, гІандаш тІа Іохайшар.

Цун кулгаш гош тІа дадар, сатийнна, дезденна. Инстхилара тІерабоацача наькъа кулгаш дадаш хул иштта. Тоняс зийнад из. ХІаьта цун кулгаш дай дар, даьсса — лазадаьлар уж, цхьа хІама бе тоІае безам бар цун, истолагахьа дІайийрзар из, цига сахьат латтилга дага а дена. Ше лайжжа цІенъюкъе ІойожаргІолаш санна хетаделар цунна. Сергейс хьаллаьцар из. Шийна хьатІаозайир. Духьале йиннзар Тоняс, цо мархІакъайла ший накха кІеззига паргІатабаьлча аьлар:

— Сережа, ванна кийчъе аз хьона... наькъа вена... Лувча веза наькъа веча, поездашка... коч а я хьацараша хьалъяьккха... Хой хьона... наькъа вена мар лувчавар — керттера гІулакх ма дий...

Елаелар из, цхьа тувлаелча санна.

— Хий-м дац. Сарахьа дар, дагадеханзар ванна чу дотта... Каст-каста хул тхо-м хий доацаш. Иицъелар...

— Іуйранна бане гІоргва со-м. — Эггара хьалха цо аьнна дешаш дар уж. БІарахьежар цунна Тоня, кхы а цо алар догдоахаш.

— Оаз хьай хиннар я хьа, хувцаеннаяц... Сережа, аз бане вохийтаргвац хьо. Фу ха я хьо цІагІа ца хула. Цхьа оамал бергба аз... Чайника чу да хий, йиза... Валкона тІа ведар йизза догІан хий а да. Корта била Іоадаьдар аз, кІаьдагІа хилийта... Аз-м сихха дІохдергда. газ а лотаяь...

Ванна чу кружкаца хий дувттар цо цунна, доккхагата а делар, тхьамка хьаж йоагІа чухь дувхаду барзкъаш а делар. Махорка тессаяр цо шкафа чу неца ца хилийта.

Тоняс кухне даа хІама кийчдеш цІагІа вагІар из, йижа уллача ший йоІа юхха. ТІаккха кухне дІачувахар.

— Чемодана чу аз шоана ийца... хІамаш я цига...

Масса а хана хул иштта — ше хьаяхьаргъяц, хьахьокхаргъяц, йиц а енна цІаьхха дагаехача санна. Коридора чура чемодан кухне хьачуера Тоняс. Чухь сийнен, цІен, кІайн бос бола хІамаш чуйоахкача целлофана тормигашка хьежар из. Сакхувра цар чу фуй...

— Шурка хьалгІеттача, гІаьхь хулий хьожаргъя тхо шинъ. Ахча мел даІ Кара хьателар цар?

— ЦІавойтача хана Іайнар хьаделар. КІал ма сецадорий цига. ...Шоана а кхухьийтар.

— ХІаа, ази Шуркаси хІара бетта хьайдора.

— Тоъарий шоана, меца дацар шо?

— Ой, Іа фу дувц?! Мича меца дар тхо? Тхона-м дукха мича эш. Къонах кхаба везаш хилча ше да... — дІахо аланзар цо, кхераелар. дегабуам бергбий-хьогІ, халахетар хургдий-хьогІ, аьнна, хетаделар. — Аз кхоана дулх эцаргда, пирогаш ергья аз хьона... ДагаухарИй хьона аз еш хинна пирогаш?

Тоняйна бІара а хьажа, велакъежар из, тІаккха аьлар:

— Машина тІа кхы балха гІоргвац со. ДІадаьннад из. Іа а хало лайнай со бахьан долаш.

Тоняй бІаргашка хий кхехкар.

ХІанз уйла йинзар цо ше фу бахьан долаш йийлхар, бакъда бІаргех хий даькхар духхьал хатар дагадохар хинна ца Іелга-м ховра цунна. ТІехьагІа бийсанна, ше кухне цхьаь йисача, юха а цун уйла йора цо. Тоняйх къахийтар мара. — «Іа а хало лайнай» аьлар цо. Бакъда из, лайнай цо хало! Цхьаькха уйла а яр цун: цхьоалагІа класс йолаш шофер ше воллашехь, ялхайтта шу даьлча денз машина тІа ваггІашехь, кхыдола балхаш гоама долаш вола из ший сих денна гІулакх дита а дита, кхыдола, фуд ховш доацар хьатІаьаца воалл. Цудухьа дега атта а салоІаме а хийтар Тоняйна, дукххача хана саготдеш хинна лазар дІадаьлча санна, бакъда кхерам а бессар дагахьа: короргбий-те цунна дика болх? Болх-м корогрба, вешта ше хиннар-м хургвий-хьогІ? ХІаьта из «ас Белозубов» вар. Хургвий кхы ше хиннар? Тамашийна хийтар цунна ше цун саготдеш хилар. Шофера болх буташ дика а хетар Тоняйна, бакъда, из новкъа а дар цунна. Цо цхьа тешаме а чІоаггІа лард йола а хІама дуташ санна, духхьал болх буталга а доацаш, из цунга маьре йолча итт шера хьахинна вахара хьисап цо хувцаш санна. Нагахьа санна из дита юхавоалаш вале...

Из-м бийсанна ше цхьаь йолча хана цун хинна уйлаш яр, хІаьта хІанз Сергейс кхы шофера болх бергбац ше аьлча, из бийсанна дага мел лаьттар цІаьхха юхадера, бІаргашка хий а оттадеш. Кхы цо хІама аларга хьежар из.

— Механикал гІоргва со. ДІаэцаргва. Е заводе слесарь, е токарь. Дукххача хана денз ше уйла яьр, соцам баьр дар цо яьхар. Цун хьал тІа волча саго яха доаггІар дар из. — Колоне бІарччача шера цкъа машина ко бе мича деллар аз-м. со-м даим ремонт еча ма хиларий. Ко цкъаь цкъа бе долланзар. Хоаве беннабар машина тІа — аз тиганзар цхьаккха дича а.

— Хьона ца ловр хьога дайта-м... Мичара! — Іохайна вагІача цунна дІатІа а яха. цун керта мосаш тІа гІолла кулг хьекхар цо. корта кІеззига шийна хьатІаозабир. Цо корта ший накха тІа хьатІатоІабича санна хетаделар Тоняйна. Шуркас тоІабечча бесса... — Сона а хетар массе хана. цІавеча кхы шофера балха вохийтаргвац аз из аьнна.

Из бакъ дар, цо каст-каста уйла еш дар из.

— Из хатар хинначул тІехьагІа машина дІабІарахьажача, къаьстта шофер зІамига саг вале, кхер со, хІанзхІанз цхьа во хургдий-хьогІ аьнна хет... Кино летчикний истий шоай моарошка мишта хьеж дайнадар сона, цІавоагІаргвий — веций ховш а хилац...

Е цун уйлаш кхетайирий а хац, е цо аьннар хозделарий а хац, велавелар из:

— Сесаг, Іа фу дувц! Летчик хила-м фу хала дар, цига-м саг чархашта кІал мича гІертаргва.

— Тоняйна а хозделар из.

— Летчик вар вайна хІанз эшаш!.. Алхха Шуркий йиш яр куралаш е: са папа летчик ва!..

Сергей гІожа а дегабуаме а бІарахьажар цунна:

— Цунна хой... со мича хиннав?

— Коа ховш да, — снхха жоп делар Тоняс. Хьайна ма хой хьона наьха бегенаш... Цун уйла ма е Іа, хов-хац... ЗІамига яц из-м... Хозза хьежавий хьо цунга? Зийнайий Іа из? Мишташ из — чІоагІа хувцаеннайий?

— Зийнай... Цхьа лакха хет сона-м из, дІаьха когаш...

Тоняс зувра из: массаза а ше хьожача бесса цІенъюкъе Іо а хьажа, велакъежар из, корта лостабир.

— ЗІамига сай...

Тоняс цецъяьнна ше-шийца юхааьлар из дош.

— «Іалаьлай, Сережка, Сережка!.. ЗІамига сай... Ма тара а я-кх!..».

ЦІагІа лампаш хьалсега яцар, торшера сийна сердал яр чухь, цу сердалга Сергея юхьмараж бос баха, а модж яшанза а йолаш санна хетар, цу хана суде дош дувцача хана санна. А, из дІавугача хана хийтар из-м модж яшанза а, рейсера цІавенача хана санна, кІаьдъенна а...

ХІанз дІахьокхаелча, кІаьда а боча а хетар цун юхьмараж. Шуркий яраш санна...

...Корах арахьежаш леттар Тоня, юха а сатийна а атта а яр цун дег тІа.

Балха яха а езац цун тахан, маьхь эца яхача тика чу шийца заводе болх беш йола кхалсаг а кхийтта, цунга мастерга ший мар цІавеналга дІахайта аьлар цо. Шийна йоагІача шин отгулах ше таханеи кхоанеи цІагІа Іийра. ТІаккха ши выходной а. Дика вІаштІехьдоал из-м—диъ ди цІагІа!

Шуркий когий таташ хезар цуна. Бокъонца набарах яланза а йолаш, кухне хьачуера йиІиг. Шура чуйолча бидонага кхайдар из, шура а менна, наьнах белаж а хьакха, корах арахьежа йолаелар из а...

— Такси, — аьлар Шуркас.

Таксе чура араваьлар цхьа баьццара бос бола вокххасаг.

Бесазадаьнна баьццара халат а дувхаш, кертах цхьа баьццара хІама а хьерчаш. вар из—корта билача кхалнаха хьоарчаеча бесса. КІайенна модж а хетар цун баьццара йолаш санна.

Гуш дар цхьаннахьара гаьннара, баьццара чай мелача мехкара, даим баьццара гаьнаш йолчара, баьццара йийрза цІаста кІудалаш йолчара. кІайчен баьццарчен кхертІоех еттача гІалий чура из веналга — Бухарера е Кокандера. Цига вахар вокккхасаг. Юхьмараж хьал а ерзаяь балконашкахьа хьалъежаш латтар вокккхасаг...

ИнълагІча этажа тІара эрсий меттала доацаш кхыча меттала цхьа кхалсаг Іочуйистхилар цунга. Бер мархІа а доаллаш яр из. Вокххасаг а юхайистхилар цунга, Тоняс ца кхетабеча меттала, йиш хьалча оазаца...

— Иштта баьццара ва Мухьмад, — аьлар Шуркас.

Тамаш йилла нийса аьнна дешаш дар уж.

ИнІига юхьмараж тІа ши кулг а дилла, из шийгахьа хьа а хьожаяь, шорттига хоам бир цо:

— Папа цІавенав.

— Мичав из?

— Вижа улл. Хьона вовнзарий из? Дивана тІа.

НаІаргахьа хьадар Шурка, тІаккха юхасецар.

— Миштав из? — хьаьттар цо, нанас мо шорттача оазаца.

Тоня уйлаех тувлаелча санна бІарахьежар цунна, эггара тІехьа а аьлар:

— Воккха ва из-м...

...Крант хьахьовзайир цо. хий хІанз а дагІацар. Дулх эца яха лаьрхІар цо, дена хила мег из тика чу. Коридора чура цІагІа дІачухьажар из. Шурка ший метта ягІар, гош тІа кулгаш а долаш, бІарг тІера ца боаккхаш тхьайса уллача даьна бІара а хьежаш.

Тика чу дулх денадацар. кулинаре а яха дулх ийцар цо. Цхьан саьн чу бутерброддаши кофеи дохкача управдом Петр Иванович латтар, «фу» яхаш кофе шелде гІерташ.

— Хий маца хургда? — хьаьттар Тоняс, цунна дІатІа а яха. Иштта дІахаьттар цо из, цхьаккха хІама ца оалаш ца Іе.

— Кастта, цхьа ши сахьат даьлча хургда.

Тоня дІа ца йодаш латтар, тІаккха тІатехар цо:

— Іурра денз удаш лийнна мецвеннавар со... Хьо гІо, Тоня, хьа гІулакхаш дукха да...

Кофе менна а ваьнна дІаволавелар из, шийна юххе гІолла тІехвоалаш Тоняс аьлар цуга:

— Хьо эгІаз ма гІолахь тхона... Іуйранна оаха хьона гобаьча хана... Іуйранна кхалнах сов эгІазне хул.

Тоняй сакхийча санна корта а оагабаь вахар из.

Тоня а кофе дІа а менна, сихха чуяхар.

ЦІагІа сатийна яр. Шурна ше яьгІача бесса метта ягІар. Нанна бІара а хьажа, бІаргаш цІенъюкъе, Іолекхар цо, елакъежар.

Тоня цунна юхе Іохайра. ВІаши йист ца хулаш ягІар уж шинъ...

Сергей хьахьежар царгахьа, йоІ дІатІаехаш кулг хьалостадир цо.

Шурка ши ког дІахьалха а тесса, меттара лайжжа Іоьлар. ший гІовнахи дІаьхача гІийлача когехи эхь хеташ санна, когаш хьалнийс а ца деш, диванагахьа дІатоссаелар, гош кІувсилга тІа а долаш, даь кулга тІа шийн ши кулг ІотІа а дилла, цунна кІиръенна бІарахьажар.

ТІаккха даь вож кулг цун берзанча баламах а къамаргах а хьокхаделар, басилга тІа гІолла Іо а шерша, йиІий кулга тІа дижар цун кулг.

Тоняйна цІаьхха йІовхал хоаелар ший наькха улга кІал, Іуйранна ший хинна уйла юхаера цига, ше-шийца аьлар цо:

— Ма безаме а да-кх!

Царна-м хеза хургдац из...

ТІаккха промтоварни тика тІа яхар из. Тика итт сахьат даьлча хьаеллар, Сергейна диткъинга Іаьржа мугІараш а ухаш кІай коч а цунах тара леста шера, боккха шод бе йиш йола галстук а эца чІоагІа сагота яр из. Календара тІа дар ишттача кочен галстукен сурт.

Тика тІара чуйоагІаш зизай клумба йолча йсаллача кранта юхе управдом Петр Иванович вайра цунна.

Кранта чура хийцца хи кІеж хьаеттар. цицхаш детталора цун хачена, бакъда, цунна уж цицхаш а, шийца дІаэтта Тоня а, цига хий, хІанз дІакъовла ха хьаца луш санна хетар.

Деррига а ше массаза а хулача бесса дар: гонахьа латташ нах, кхаьлано дола ди. кранта чура хьадетта хий, хІанз дІакъовла ха хьатІакхаьчаяр кранта, цун ший гІулакха ваха веза ха а хьатІакхаьчаяр.

Бакъда цІаьхха шийна юххе латта къона кхалсаг бІаргайра цунна. Цу юкъах из къона, хоза елаенна кхалсаг Тоня йолга ханзар цунна...

Эрсий меттара таржам даьр БОКОВ Ахьмад.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

АРХИТЕКТОРАШИ ГОРОДИ

Сиха доацача, сатийнача вахара хьисапа тlаверзавеш йола кварталаш, улицаш, переулкаш я Бухаресте. Гаьнашта юкъе дагlа шоззакхозза вlаштlардаь цlенош, калиткаши гаражий нalараши йоахкаш йола цаl шоллагlчоа тара йоаца карташ, тlонаькъаш... Хlаьта цхьаннахьа вlалла гаьна а доацаш — йоккхача города массазара системе доаца хьал: проспекташ хьалйизай гlашлойхи автомобилехи, тикаша нйдархой тlахьех, хlаьта кинотеатрий рекламо билеташ дохкача кассашта хьалхашка очередаш гулъю.

Столице кlезига яц промышленни предприятеш, дегlаена индустри. Цо архитекторашка е а йоагlаш йоакхо яйт бухарестцашка салаlийтара, царна дика вахара хьалаш хьакхоллара. СРР эггара йоккхагlйолча цу городе гражданск гlишлош хьалъелга леладу «Проект-Букурешть» яхача архитектурно-планировочни институто. Цо иштта лелабу градостроене даькъера lилман тохкама болх. Института коллектив — цхьа эзари ах эзари совгlа саг.

Динамично дегlаух город. Дунен шоллагlа тlом чакхбаьлча денз цига баха нах шозза совгlа дуккагlа хиннаб, хlаьта хlанз ши миллион совгlа а ба, яхаш дийцар сона институте. Уж алсамбалар хьалхарча даькъе дувзаденна да промышленность дегlаахарца. Хlаьта цо жилищни проблемаш къоастаянза яргйоацача оттадаьд. 60-ча шерий хьалхарча ах даькъе йоккхий нах чубаха массиваш хьахила яьлар, цул совгlа, наха балха тlакхача аттагlа хургдолча тайпара хьалйора уж. 70-ча шерашка городе хьахилар дуккха километраш йола массехк керда автомагистраль. Хlаьта 80-гlа шераш доладелчахьа архитектораши гlишлонхойи болабелар Бухареста централи даькъан реконструкци е. Юкъера хьайпача иштта хьахилар керден оригинальнии силуэташ хиларах тарра белгалъяьккха йола таханара Бухарест. Хlаьта а харцахьа хургдар типовой цхьан тайпара хилар столицах дlакъаьстад аьлча. Дуккхача кхыйолча йоккхача социалистически городашка а санна, жилищни проблемаш сихагlа къоастаяра тlехьа паччахьалкхено еча йоакхоно хьахилийтар «усредненни» дуккхаза вlаштlардаь дукха квартираш йола цlа. Амма, Бухаресте шийн башхалонаш йолаш да из.

Тха города эггара товш дараш 5-зза, е 8 — 10-зза вlаштlардаь цlенош да. Нагахьа лакхагlа хилча гlишлоех пайда бара экономически рентабельноста проблемаш хьахул. Сов лакха гlишлош хьалъе а ца гlерташ, укхаза румынски традиционни архитектура темагlа долча гlишлоща город хозъе гlерт.

Эггара дукхагlа уж тамагlаш хьагу индивидуальни проектагlа хьалъеча общественнии культурнии хьашташа лаьрхlа йолча гlишлошка. Цар автораш ба хьаькъал долашагlа бола, дуккагlдолча даькъе къона архитектораш. Дlакъайла йола рынкаш, культура цlенош, оздоровительни центраш укх тlеххьарча шерашка достопримечательносташ а хинна дlаэттай, цунца цхьана боккха функциональни лоархlам а болаш.

Тlаккха миштай вай ханара квартира. Из сона иштта йийцар: 20 квадратни метр дола хьаьша цlа, 12-ен 14-ен квадратни метраш дола кхы а ши цlа, итт метр йола кухни. Кердача нормаша цхьан сага ваха 12 метр майда могаю. Бакъда, квартирай перспективни проекташ цхьан сага 14 квадратни метр чуlе моттиг кхоачарг йолаш вlаштlехьйоахаш я.

Укх тlехьарча хана наха чубаха моттигаш ца хилара проблемаш кlезигъенна лоархl специалисташа, цудухьа института болхлоша шоай теркам тlаухийт гlишлош дикагlа хилийтара, чухьнахьара санна тlехнахьара а, иштта таханарча а кхоанарча а кхетамо дlадехарашка хьежжа хозен паргlатен хилийтара.

Бухаресте гlишлош хьалъяра халонех цаl я лакха сейсмически активность йолаш хилар. Цудухьа «Проект-Букурешть» яхача институте укх тlеххьарча шерашка мел еш йола разработкаш чlоаггlа льатта аге а, аьнна, лаьрхlа ю. Цу гlулакха фе хила везаш уйла чуйоссайнр 1977 шера трагически мохк агаро. Къаьстта цу хана денз лакхделар хьалъеш йола гlишлош чlоаглагlа хилийтара дешо дlадехараш.

Хlаьта миштад Бухареста архитектурни юхь-сибат кхоллаш болча нахагара дlадехараш?

— Керттердар шийн говзал эзаш кlоаргга знанеш йолаши хилар да. Тlеххозадар кхетадеш, из довзаш хилар а да, — аьнна са хаттара жоп делар дуккхача дика проектай автора, къонача специалистий хьехамча волча (цун ший а шовзткъа шу совгlа мара деце а) архитектора Георге Друджас. — Уж оамалаш йоахкаш волча сага авторитет коллективе сихха хьахул, ха кlезига яьннай аьнна ца вуташ, цунах тийша болх лу цунга. Къона архитектор юкъера дlалаьрхlача итт шера проекта кулгалхочунга кхоач. Тхо долча балха бахка гlерташ хул дуккхабараш, бакъда, эггара дикагlбараш мара укхаза хьаэцац.

Керда Бухарест... Из хlанз яр хинна lац. Из кхы тlа а хургья. Хlаьта хlанзе а зодчеша уйла еш дола дукха дика хlамаш юкъегlоргда цунна. Институте тlеххьара сона яйзар Радду Малицы проект я. Из уйла еш ва кlезига даь а маьлха энерге чотагlа цун энергетически хьашташ кхоачашдулургдола нах баха квартал хьалъе.

Уж санна бола нах хила йиш йолчун овла тlа латт — энерги хlанз дешашта юкъе а дош да, — амма цар ира хьаькъал хургдолчунгахьа дийрза да.

Владимир ВЕДРАШКО. (АПН).

Бухарест—Москва.

Доазол дехьара туризм дегlаахар бахьанех цаl да Китаяс арахьарча дуненца бувзамаш шердара лостамах шийн политика чакхйоахаш хилар. Хlара шера, язду «Цзинцзи жибао» яхача газета, Китаерча халкъий дуккхача бlаьшарий культура, традицеш, обычеш хьахьоккхача дуккхача исторически памятникаша тlаоза доазола дехьарча туристий теркам массаза дегlаух.

Туризма индустре база шеръяр, белгалдоаккх газето, китайски экономика кхыдола доакъош дегlакхувлара эшаш дола дуккха рузкъа даккхара гlо делга. Духхьал дlададахача шера доазол дехьарча туризмага хьахинна пайда 1,5 миллиард доллара га кхаьчаб.

СУРТА ТlА: Нинся яхача провинцерча цхьан районе нинкалаш тlа багlача туристий караван.

Синьхуа — ТАСС сурт.

Ерригроссийски чемпионат

НИЗБАРАШ КЪУВСАЛУШ БА

Укх деношка нах хадацар Грозненски цирка зале. Укхаза дlахойдар езача атлетиках йола Российски Федераце чемпионат.

Яхьий шоллагlча дийнахьа кхы а кхаь чемпиона цlераш яйзар вайна. lурра помоста тlа баьлар шоай дозал 67 килограммага кхаччалца дола атлеташ. Тlехдика чакхбаьккхар къовсам Томски областерча спортсмена Ю. Амплеева. Рывок еча хана 142,5 килограмм дозал дола штанга хьалъаййир цо. Одинцово яхача городера атлет А. Браванов цунна тlехьа висанзар, цун хьокхам Ю. Амплеева бар санна ба. Кхоалагlча моттиге ва Красноярски краера С. Федоров — 135 килограмм.

Дlайолаелар толчок. Укхаза а хьалха ва Ю. Амплеев — 172,5 килограмм дозал долаш яр кхоалагlча подходе цо хьалъайяь штанга. А. Браванов шоллагlча моттиге ва, С. Федоров — кхоалагlча.

Шоай дозал 75 килограммага кхаччалца долча атлеташта юкъе толам баьккхар Краснодарски краера венача Р. Магомадова. Шоллагlча моттиге ва челябинец В. Раков, кхоалагlча — Калинин яхача городера В. Грачев.

Къаьстта ира къовсам лаьттар 82,5 килограмм дозал долча категоре. Укхаза дакъа лоацаш вар вай мехкахо СССР спорта мастер С. Гортиков. Рывок цун аьттув боацаш чакхъяьлар. Хьалхара моттиг яьккхар Краснодарера венача атлета И. Афанасьева. Цун хьокхам — 165 килограмм. Из штанга хьалъаййир С. Анисимова а.

Цхьабакъда, ший дегlа дозал дукхагlа хиларах шоллагlча моттиге ва из. Кхоалагlа призер П. Лобанов ва.

Толчок еча хана къаьстта белгалваьлар С. Гортиков. 205 килограмм дозал дола штанга хьал а айяь, дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастера норма кхоачашйир цо. Бакъда, двоеборье котвала низ кхачанзар. РСФСР чемпион Н. Афанасьев хилар, вай атлет шоллагlча моттиге ва. С. Анисимова бронза медаль яьккхар.

Яхьий кхоалагlча дийнахьа помоста тlа баьлар шоай дозал 90 килограммал лакхагlа доаца штангисташ. Укхаза толам баьккхар хабаровчанина С. Опекунова. Цун хьокхам — 395 килограмм. Шоллагlча моттиге ва Орджоникидзера спортсмен А. Албаков. Итт килограмм цул тlехьависар бронза медаль яьккха Горьковски областера В. Лесков.

Сарахьа яхьаш дlайолайнр 100 килограммага кхаччалца дозал долча спортсменаша. Укхаза дакъа лоацаш вар грозненец Р. Саидов. Из кхоалагlча моттиге хилар.

РСФСР чемпиона цlи яьккхар Красноярскерча атлета А. Попова, дото медаль — Брянск яхача городера венача штангиста В. Малышева.

М. МУРАТОВ.

СУРТА ТlА: Р. Саидов — дото призер.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ХАЛКЪА ЭША ТОВАРАШ

Дукха нах худ укх деношка Грозненски цирка фойе. Укхаза хьайийллай Нохч-Гlалгlайчен столицерча промышленни предприятеша арахецача халкъа эшача товарий выставка.

Дlачуваьлча эггара хьалха бlарг тlаотт «Силуэт» яхача производственни объединене товараш та. Укхаза го йиш я тайп-тайпара фасон йола маlача а кхал а наьха барзкъаш, кога гlирс, кхыдола товараш.

Дукха нах сец «Чечингтрикотажбыт» яхача объединене раздела хьалхашка. Тханах яь свитераш, кхалнаьха костюмаш, берий барзкъаш, йlайха пазаташ — уж товараш да цига гойтараш. Моллагlчо а эцаргдолаш хоза, товш да уж.

Чlоаггlа эшаш дола товараш гойташ я моттигерча промышленноста чуйоагlача Нохч-Гlалгlай химически завода раздел. Укхаза да тайп-тайпара бос бола басараш, белила. Хоза я уж чудола тара. Дукха кхалнах хул цу разделага хьожаш.

Автолюбителаш дукхагlча даькъе соцаш моттиг я Грозненски электромеханически завода раздел. Цар керттера продукци — аьшка гаражаш. Хlара шера дукхагlа арахец уж укхаза.

— Ховш да вай республике халкъа эша товараш арахецар ледара долга, — аьлар цу завода керттерча инженера Ф. Оболенске. — Вlалла мело ца еш, тоаде деза из гlулакх. Цу даькъе хlанззе болх дlаболабаьб оаха. Масала, духхьал тха заводо арахеца продукци ялхазза дукхагlа хила еза ер пятилетка чакхйоалаш. Из атта гlулакх дац. Хlаьта а из де шийн низ кхоачаргхиларах тешам бенна я тха коллектив.

Кlеззига дlаховаьлча радиотехнически завода продукци го йиш я. Бlарг тlаозаш я «Гlала», «Турист», яха транзисторни радиоприемникаш, тайп-тайпара музыкальни колонкаш. Выставке баьхкарий аьттув ба цар миштта болх бу хьажа, продукце характеристиках цхьацца хаттараш де.

Хоза кийчъяьй «Оргтехника» производственни объединене, «Союзавтопромстром» ВНПО опытно-экспериментальни завода, «Чечингшвейбыт», художественни промыслай объединеней, кхыча промышленни предприятей разделаш. Шерра гойташ я надомни къахьегама продукци а.

Къамаьл дац, дика хургдар выставке гойтараш санна дола товараш тикашка эца йиш яларе из иштта хила деза ха хьаэттай.

М. ЭРЗИЕВ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

КхоалагIа семестр

Студентий город я Грозный. Вузашка а юкъерча лаьрхlача дешара заведенешка а дешаш ба дукхача къамех бола советски нах.

Хlанз студенташка хала ха я. Сесси дlайолаеннай. Экзаменаш а зачеташ а дlаелча, кхоалагlйола «къахьегама семестр» я студенташка хьежаш. Грознера мехкдаьтта институте, Л. Н. Толстой цlерагlча Нохч-Гlалгlай паччахьалкхен университете, пединституте вlашагlъехка гlишлон отрядаш укх шера къахьегаш хургья Красноярски крае, Гомельски областашка, Карельски АССР, Чернобыла гонахьа ядача районашка.

Гlишлон отряда доакъашхой консервни заводашка а болх беш хургба. Грознера, Октябрьски, Къулбаседа-Хlирий АССР-а Майски поселкерча консервщикашта дика новкъостал деш ба вай вузашкара студенташ.

Укх тlеххьарча хана дика яржаш латт специализированни гlишлон отрядаш. Укх аькхи «Буровик» яха цу тайпара йола отряд Томски областе мехкдаьтта доакхача участкашка къахьегаш хургья. Иовзаргья ГНИ студенташта шоай къахьега деза професси.

Н. АЛЕКСАНДРОВА.

ПАССАЖИРИЙ ТЕРКАМГА!

Грозненски авиаотряда июнь бетта кхы тlа а рейсаш ю:

6487/6488 17.24-ча июне Грозный — Уфа — Тюмень, иштта цигара юха хьа а. Грознера самолет 00 сахьати 10 минотн яьлча гlотт.

6509/6510 6.13-ча июне Грозный — Ростов — Ленинград, иштта цигара юха хьа а. Грознера самолет 8 сахьати 30 минотн яьлча гlотт.

6491/6492 29 июне Грозный — Харьков — Рига, иштта цигара юха хьа а. Грознера самолет 8 сахьати 20

ТЮМЕНЕ, УФЕ, НИЖНЕВАРТОВСКЕ, СОЧЕ, СВЕРДЛОВСКЕ, КИШИНЕВЕ кхаччалца еча рейсашта телефонаца заявкаш хьаэцац.

Справкаш эца Аэрофлота кассашкара: Полежаева ул., 9/332, телефон — 2-75-46. Ленина цlерагlа ул., 100. Трансагентства кассаш. Республика районашкара аэрофлота кассаш. Аэропорта телефон — 2-36-08.

Бахача наьха теркамга!

№ 2 йолча СПТУ-с сийлен къахьегамен тlемен музей вlашагlйоллача дакъа лаца хьех «Нефтеуча» ФЗУ, РУ-2 выпускникаш.

ТЕЛЕВИДЕНИ

6 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Ашараш.
7.30 — «Ха».
8.05 — СССР МВД чухьарча бlухой управлене духовой оркестра концерт.
8.40 — «...Льаттано баркал аргда». Телевизионни документальни фильма премьера.
9.10 — А. С. Пушкин. «Медный всадник». Дlаешар СССР халкъа артист А. Папанов. Фильм-концерт.
9.35 — «Вай дикалах ма балба уж». Берий цlеношкен интернаташкен долча хьалех.
10.35 — «Чаривницы» яхача Украински илле ансамбла концерт.
10.55 — «Кабулера самолет». Документальни фильма премьера.
11.55 — А. Аренский. «Силуэты».
12.10 — Объектив. Пушкински моттигашка гlолла.
12.10 — «Обществона хетар». Юкъерча школа Устава проект ювцаш.
13.40 — Пхеньянера дунен халкъашта юкъера музыкальни фестиваль (КНДР).
14.00 — «Доттагlал». Телевизионни журнал.
14.30, 19.30, 22.35 — «Кердадараш».
14.50 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. Историн довргдоаца мугlараш. «Тlом боацаш ткъо ди». Художественни фильм.
16.45 — Ца малар — вахара хьисап.
17.15 — «Кердадардаш».
17.20 — «Селаlад», «Николай Гедды концерташка» яха халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль.
17.55 — «Хьайбай дунен тlа».
18.55 — Мультипликационни фильмаш: «Баьцчара чан кlорнг», «Небылицы», «Клабуш космосе».
19.35 — ЦТ экрана тlа духхьашка. «Тlехьале». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шоаттден сайрийна».
23.50 — Баскетбол. Европа чемпионат. Маlанах. Греце сборни — СССР сборни. Грецера трансляци.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.20 — «Пионерия». Киножурнал.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «lуйранара почта».
9.30 — «Вай беш».
10.00 — «Памятник». А. С. Пушкина хетаю.
10.50 — «Через тернии к звездам». Субтитраща художественни фильм. 1, 2-гlа сереш.
13.10 — В. Кнкта. «Дубровскин», балет.
14.25 — «Одуванчик». Мультипликационни фильм.
14.50 — «Нохч-Гlалгlайчен кlира».
15.00 — «Дешархо» (гlалгlай меттала).
15.30 — Кхоана — мелиоратора Ди.
15.55 — Хий деттача хьувкъам лакхбе (нохчий меттала).
16.05 — «Вайнах» яхача Нохч-Гlалгlай Паччахьалкхен халхара ансамбла концерт.
17.15 — Фильм-реклама.
17.20 — Футбол. СССР чемпионат. «Торпедо» — «Динамо» (Минск). 2-гlа тайм.
18.00 — А. С. Пушкина романсаш. Кхоачашъер СССР халкъа артист А. Днишев.
18.50 — Баскетбол. Европа чемпионат. Маlанах. Югославе сборни — Испане сборни. Грецера трансляци.
19.40 — Реклама.
19.45 — Тенниса урок.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Кхо пхьагал». Мультипликационни фильм.
20.15 — «Унахцlено».
21.00 — «Ха».
21.40 — Яйга атлетика.
22.20 — «Илла. Пункт наблюдения». Художественни фильм. 1, 2-гlа сереш. Перерыв йолча хана (23.20) — «Кердадараш».

7 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА
МЕЛИОРАТОРА ДИ

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Ашараш.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Льаттеи Андала хийн». Телевизионни документальни фильм.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гlулакх ду Советски Союза!»
11.00 — «lуйранара почта». Музыкальни передача.
11.30 — «Сона йовзаш йола Итали. Венето». Документальни фильм.
12.30 — «Ашарий киоск». Передача дlахьор РСФСР заслуженни артистка Э. Беляева.
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «Унахцlено».
14.45 — Бокс. Европа чемпионат. Финал. Италера передача.
16.45 — «Призвани». Телевизионни журнал.
17.15 — «Кердадараш».
17.20 — «Новкъост илли» яха Ерригсоюзни конкурс. Таллинера передача.
18.00 — «Шана юкъе ягlа антена». Мультипликационни фильм.
18.55 — «Уральские мелодии». Дlалокх Уральски Паччахьалкхен эрсий халкъа хоро. Свердловскера передача.
19.15 — «Кердадараш».
19.20 — Кинопанорама.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Футбольни обозрени».
22.25 — «Шо хьех оперетта».
23.25 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дlаотта!»
8.20 — Таджикски радион телевидемен халкъа инструментий оркестра концерт.
9.00 — «Эрсий къамаьл».
9.30 — Дунен музыкальни культура ганзера. С. Прокофьев. № 6 йола соната. Кхоачашъер Е. Кисин (фортепиано).
10.10 — Азербайджански телевидене программа.
11.30 — Шун къахьаташта жоп лу математика хьехархочо В. Ф. Шаталовс.
12.15 — Телевизионни документальни фильм.
13.10 — «Дунен кагирхойн».
13.45 — «Болама нхерамзле».
13.50 — Баскетбол. Европа чемпионат. Маlанах. Голланде сборни — ФРГ — сборни. Грецера трансляци.
14.40 — Чешски кагирхой филармони. М. Мусоргский. «Выставкера картинкаш».
15.35 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. Къамий театрий фестиваль. Ц. Шагжин. «Будамшу, Будамшу...». Х. Намсараева цlерагlа Бурятски Паччахьалкхен академически театра спектакль.
17.45 — «Кот в колпаке». Мультипликационни фильм.
17.55 — Спортивни ориентировани. СССР Гостелерадио призах йола яхьаш.
18.25 — П. И. Чайковский. Романсаш. Фильм-концерт.
18.50 — Баскетбол. Европа чемпионат. Маlанах. Испане сборни — СССР сборни. Грецера трансляци.
19.40 — «Объективе — хьайбаш. Сивуч». lилма-довзийтара фильм.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!»
20.15 — «Духхьала сердал...». lилма-довзийтара фильм.
20.25 — «Селаlад», «Николай Гедда концерташка» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Илла. Пункт наблюдения». Художественни фильм. 3-гlа сери.
22.45 — Яйга атлетика.

8 ИЮНЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — lуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — Футболени обозрени.
8.50 — «Наследство». Художественни фильм.
10.15, 16.00, 17.30 — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
16.45 — «Историе урокаш». Телефильм.
17.35 — Самукъане старташ.
18.15 — «Отражение». Сийлахь-боккхача Даймехка тlема историех хьокхам а гойташ кагирхошта эзделах бола кхетам балара проблемаех.
18.45, 22.50 — «Тахан дунен тlа».
19.00 — КПСС ЦК Пленума накъалолхаш «Гlишлонхо».
19.30 — «Унахцlена хила хьа безам бале». Туризм. 1-ра передача.
19.45 — М. Горьке ерриге пьесаш. «Маьлха бераш». Л. Украинкай цlерагlча Киевски Паччахьалкхен академически эрсий драматически театра фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Маьлха бераш» яха фильм-спектакль дlахогойтар.
23.05 — «Кхосабарг». Бокххийчарна лаьрхlа мультфильм.
23.20 — «Оркестр». Ленинградера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — lуйранара гимнастика.
8.20 — «Тlехвалар». Телевизионни документальни фильм.
8.40 — Дlалокх баянистий Уральски триос.
9.05 — «Михаил Светлов».
9.55 — lилмен вахари.
10.40 — «Гlамий гlайре». Берашта дола фильм.
11.45 — Итальянски мотт. lомабу 1-ра шу.
12.15 — Бадминтон. Телевидене кубок.
13.15 — «Советски Союза гlулакх деш ва!».
14.25, 18.00, 23.15 — «Кердадараш».
18.15 — Экологи а дуне а.
18.45 — Самбо хьисапе латар. Европа чемпионат. Болгарера передача.
19.35 — «Уникум». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Псевдоним: Лукач». Художественни фильм. «Мосфильм» а «Мафильм» (Венгри) а.

РАДИО

6 ИЮНЬ

7.20 — Керда хоамаш.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — 8.45 — «Сага факторн производства эффективности» (нохчий меттала).
10.15 — «Обществои закони». Радиожурнал (гlалгlай меттала).
10.35 — 10.40 — Реклама.
11.44 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — Литературни Нохч-Гlалгlайче.
12.40 — «Сатирически микрофон» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Бригадни подряд балха тlа» (гlалгlай меттала).
15.15 — Ускорене сфераш».
16.00 — 17.00 — Концерт.
18.20 — 19.00 — «Ашарий почта».

УКВ

19.00 — «Къона оазаш».
19.45 — Халхара ашараш.

7 ИЮНЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.35 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — Мелиораторий цlейна лаьрхlа концерт.
15.15 — 15.30 — «Эрагlонаши профкоми» (гlалгlай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — «Къона тlехье» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагlал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Дlалокх Ш. Эдилсултанова. Концерт.
19.31 — Дагаев Вадида кхоачашду лирически иллеш.

8 ИЮНЬ

7.20 — «Социалистически декхараш. Миштa кхоачашду уж?» «Назрановский» совхозера корреспонденци (гlалгlай меттала).
7.30 — 7.40 — Хоамаш.
8.15 — Передачай программа.
8.21 — «Автоинспектора бюллетень».
8.31 — 9.00 — «Советски искусства ганзера — вежарий Покрассгlар иллеш».
9.15 — «Къахьегамга хьежжа сий а». Зарисовка (гlалгlай меттала).
9.30 — «Бокхийчарна берех лаьца». Беседа (гlалгlай меттала).
9.45 — 10.00 — «Халкъа тlахьожам — балха тlа».
15.15 — 15.45 — «Кагирхойн хан» (нохчий меттала).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка я Нохч-Гlалгlай радион телевиденен инструментальни ансамбли цун солисташи.
16.25 — «Денхар хьалу ха». З. Яндарбиева повеста оагlонаш. (нохчий меттала).
16.40 — 17.00 — «Коммунисти пятилеткен». Радиожурнал.
18.00 — Керла хоамаш.
18.30 — 18.40 — Реклама.

УКВ

19.00 — Сайрийнара концерт.

САlОlАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТДИ

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. Города хетадаьча дийнахьа нах сакъерда арабаргба. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Са Нохч-Гlалгlайче» яха радиоконцерт. 10.00. Гонахьара lалам лоралара Дерригдунен денна хетаяь зизай, кактусий выставка. 10.00. Йоккхача теннисах йола яхьаш. 10.00. Служебни жlалей выставка. 10.00. Судомоделистий показательни выступленеш. 12.00. Массови ловзараш, викторинаш. 14.00. Шахматех йола яхьаш. 18.00. Профтехобразоване Госкомитета «Нийсархой» яхача ансамбла концерт. 20.00. Дискотека. 20.30. Мультфильмаш хьокх.

В. И. Ленина цlерагlа ДК. 10.00. «Цхьан, вежарашха дезале» яха радиоконцерт. 11.00. Прикладной искусства выставка. 12.00. «Тхо машара сурташ дехкаш да!» яха асфальта тlа сурташ дехкара конкурс. 13.00. «По щучьему велению» яха берий теникий театра спектакль. 14.00. «Труд» ДСО спортсмений показательни выступленеш. 17.00. Духови музыка концерт. 17.00. Ю. Славкина «Во квартира» яхача пьесах халкъа кагирхой театра отталь спектакль. 18.00. Художественни самодеятельноста концерт. 19.30. «Вlашагlкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цlерагlа ДК. 11.00. «Са хьамсара город» берий цlей. 11.30. «Хьо ваха, хьа город» яха викторина. 12.00. Берий художественни самодеятельноста концерт. 12.30. «Сакъердаме старташ». 13.30. Асфальта тlа сурташ дехкара конкурс. 16.00. Машиннаькъа узел. Войковен Воровскойн цlерагlча поселкий цlей. 18.00. Концертно-халхара сайре. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

Просвещене болхлой Цlа. 9.00. «Рукодельница» яха объединени. 11.00. Эрсий илле концерт. 15.00. С. Орджоникидзе цlерагlча проспекта цlей. 18.00. «Хаитхон» яха халкъа кагирхой театра спектакль-плакат.

«Красный молот» яхача завода ДК. 9.00. Берий бальни халхара кружкока хьех. 10.00. «Дукха беза сона хьо, са хьамсара даймохк!» яха радиоконцерт. 11.00. lарбий меттала къамаьл де lомалу. 15.00. «Массаза сийрда малх хилба!» Коммунистически, Деловой, Краснознаменни, Первомайски улиций цlей.

Пролетбата цlерагlа ДК. Города хетадаьча дийнахьа нах сакъерда арабаргба. 10.00. Болх беш я аттракционаш 13.00. «Цlаккха сийле ма йойла тхьа, турпалий мохк» яха радиоконцерт. 14.00. «Теремок» яха кинотеатр. 16.00. «Цхьан, вежарашха дезале» яха 36-ча участка цlей. Духови оркестра концерт. 19.00. Игротека. 20.00. Кагирхой салаlара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. Бутенко цlерагlча поселка цlей. 11.00. Спортивни яхьаш. 11.00. № 3 йолча ДМШ концерт. 12.00. Города Ден хетаяь митинг. 13.00. «Даймехка карта хьалхашка» яха викторина. 14.00. Мультфильмаш хьокх. 15.00. Вокально-инструментальни ансамбла концерт. 17.00. «Цlен-нана» яха конкурс. 18.00. «Дерригача лаьттара бераш доттагlал леладеш да» яха асфальта тlа сурташ дехкара конкурс. 19.00. «Спорт, бераш, машар» яха ловзара программа. 19.03. Кагирхой салаlара сайре.

М. Горьке цlерагlа клуб. 12.00. Игротека. 15.00. Болх беш да справкаш тела стол. Книжкай базар. 15.30. «Октябрь са вахаре, са республика вахаре» яха цlей торжествено хьаделлар. 16.00. «Даьхен тешаме къонгаш» яха клуб. 20.30. Кагирхой салаlара сайре.

КИМ цlерагlа клуб. 15.00. К. Гуренко цlерагlа улица цlей. Книжкай базар. Бера цlи тиллара обряд. Ветеранашца — къоаношца вlашагlкхетар. Художественни самодеятельноста концерт.

Маькх еча комбината клуб. 13.00. «Веста» яха любительски объединени. 15.00. Барзкъий моделей выставка. 17.00. «Грозный кхоаненца гlа боаккхаш я» В. И. Ленина цlерагlча проспекта цlей.

«Локомотив» яха стадион. НГlАССР футболах йола клубни яхьаш. 18.00. «Монтажник» — «Урожай».

СДЮСШОР гороно стадион. НГlАССР футболах йола клубни яхьаш. 18.00. «Агропром» — «Локомотив».

«Октябрьнефть» НГДУ стадион. НГlАССР футболах йола клубни яхьаш. 16.00. «Нефтяник» — «Спартак».

КlИРАНДИ
ГОРОДА ДИ
«Цхьан, вежарашха дезале»

С. М. Кирова цlерагlа культуран салаlарен парк. Города хетадаьча дийнахьа нах сакъерда арабаргба. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Доттагlалах дола иллеш» яха радиоконцерт. 10.00. Йоккхача теннисах йола яхьаш. 10.00. Шахматех йола яхьаш. 11.00. «Тхона машар эш!» яха асфальта тlа сурташ дехкара конкурс. 12.00. Дикагlа къаман халхар кхоачашдарах йола конкурс. 14.00. Дlалокх духови оркестро. 17.00. Нохч-Гlалгlай госфилармоне концерт. 19.00. Художественни самодеятельноста города Денна хетадаь концерт. 20.00. Дискотека, 20.30. Мультфильмаш хьокх.

В. И. Ленина цlерагlа ДК. 10.00. «Цхьан дезале» яха радиоконцерт. 11.00. «Фаьлгийн приключенейн дунен тlа» яха киноклуб. 12.00. Шахматех йола яхьаш. 13.00, 16.00. «Труд» ДСО спортсмений показательни выступленеш. 14.00. Спортивно-ловзара яхьаш. 15.00. А. Вавилова «Случай с метранпажем» яхача пьесах халкъа кагирхой театра оттаь спектакль. 17.00. Художественни самодеятельноста концерт. 19.30. «Вlашагlкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупскаяй цlерагlа ДК. 13.00. СССР спорта мастерапа А. Хантаца цхьан ханна дуккхабараш шахматах ловзара сеанс. 15.00. «Къона ленинец» яха кинотеатр. «Хьо ваха, хьа город» яха беседа. 19.00. Кагирхой салаlара сайре.

С. М. Кирова цlерагlа ДК. 17.00. Кагирхой салаlара сайре.

Просвещене болхлой Цlа. 12.00. Филателистий объединени. «Орденаш лелаю Нохч-Гlалгlайче» яха выставка. 18.00. Кагирхой салаlара сайре.

«Красный молот» завода ДК. 9.00. Барзкъа хьадаккхен теген lомалу. 10.00. Берий бальни халхарий кружока хьех. 13.00. «Космонавт» яха берий кинотеатр. 13.00. «Кружевница» яха кружок. 14.00. «Сона дуне бlаргагу!» — яха сурташ дехкара конкурс.

Пролетбата цlерагlа ДК. Города хетадаьча дийнахьа нах сакъерда арабаргба. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. «Теремок» яха кинотеатр. 15.00. «Цхьан вежарашха дезале» яха радиоконцерт. 20.00. Кагирхой салаlара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. «Россиика» яха берий кинотеатр. 12.00. «Фаьлга тlехьа фалг» яха викторина. 13.00, 15.00, 17.00. Видеосалон.

Хоттам

Тахан республике гlоллен Грозне хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунда 5—10 метр сиха мух а болаш, фегара температура республике гlолла 21—26, Грозне 23—25 градус йовхал а йолаш хила мег.

Кхоанен ломмен хувцалуш морхаш а йолаш, ломма цхьаццайолча моттигашка ди къувкъаш догlа да а тарлу, бе-беча оагlонашкахьара секунда 3—7 метр сиха мух а болаш, фегара температура бийсашка 10—15 деношка 20—25 градус йовхал йолаш хила тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского. 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64;75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ05222. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2145.